

FYLKESMANNEN I
MØRE OG ROMSDAL

Svanene i Eide sentrum. Foto: Janne Torill Sandøy

Kommunebilde Eide kommune

Eit grunnlagsdokument for dialog mellom Eide kommune og Fylkesmannen i
Møre og Romsdal

13.03.2014

Utgitt av Fylkesmannen i Møre og Romsdal

- Dokument ferdigstilt 13.03.2014
- Kommunebesøk/dialogmøte 20.03.2014

Ansvarleg redaktør : Assisterande fylkesmann Rigmor Brøste,

Redaksjon/Kontaktpersonar:

Sveinung Dimmen, samordnar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal tlf: 71 25 84 20 / 48 14 90 56
epost: sveinung.dimmen@fylkesmannen.no

Vidar Myklebust, kommunikasjonsrådgivar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, tlf 71 25 84 19 / 918
28 322 epost: vidar.myklebust@fylkesmannen.no

Rigmor Brøste, assisterande fylkesmann i Møre og Romsdal, tlf 71 25 84 14 / 926 59 401, epost:
rigmor.broste@fylkesmannen.no

For meir informasjon sjå: <http://fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

Innhald

Forord.....	5
Kap. 1 – Innleiing.....	6
1.1 Innhald/struktur i dokumentet	6
1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon	8
1.3 Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget	10
1.4 Fylkesmannen sine satsingar på tvers av fagavdelingane	10
1.5 Kort om Eide kommune	12
Kap. 2 - Lokal samfunnsutvikling og kommunesamordning	14
2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	14
2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy.....	15
2.3 Folkehelse	19
2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge.....	22
2.5 Kommuneøkonomi og økonomistyring.....	25
2.6 Interkommunalt samarbeid	27
Kap. 3 – Justis- og beredskap	29
3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	29
3.2 Samfunnstryggleik og beredskap.....	29
3.3 Klagesaker etter plan- og bygningslova.....	31
3.4 Vergemål.....	33
Kap. 4 - Miljøvern og arealforvaltning	34
4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	34
4.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging	35
4.3 Naturvern og naturforvaltning	36
4.4 Forureining.....	39
Kap. 5 – Landbruk.....	42
5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet.....	43
5.2 Landbruk og bygdeutvikling	45
5.3 Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet	46
Kap. 6 – Oppvekst og utdanning.....	48
6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	48
6.2 Barnehage	49
6.3 Grunnskule.....	51

Kap. 7 – Helse og sosial.....	55
7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	55
7.2 Kommnehelse	56
7.3 Pleie og omsorg	58
7.4 Sosialtenesta	62
7.5 Barnevern	65
7.6 Gjennomføring av helsehjelp eller omsorgstenester med tvang	66
7.8 Rusfeltet	68
Kap. 8 – Oppsummering	70
8.1 Generelt	70
8.2 Vidare dialog og samarbeid.....	70
Vedlegg.....	72

Forord

Kjære politikarar og leiarar i Eide kommune!

I Møre og Romsdal ønskjer Fylkesmannen å besøke alle 36 kommunane i perioden 2013-2015 for å kunne gjere jobben som bindeledd mellom kommunane og sentrale styresmakter enda betre. På våre kommunebesøk er det formannskapet og øvste administrative leiing i kommunane vi ønskjer å ha ein dialog med.

I forkant av kvart kommunebesøk vert det utarbeidd eit kommunebilete som beskriv korleis vi ser på kommunen og korleis den utfører sine oppgåver innan dei ulike fagområda.

Etter kvart kapittel er det laga såkalla «dialogpunkt» med spørsmål som kommunen å ta med seg i sitt vidare arbeidet med kvalitetsutvikling av tenestene. Det er også meininga at vi tek fatt i nokre av desse dialogpunkta som grunnlag for diskusjonen. Kva for punkt som vert diskutert er også opp til den einskilde kommune.

Vi har ei felles målsetting om å tilby gode tenester til våre innbyggjarar i Møre og Romsdal, og vi ønskjer å vere ein medspelar for kommunane. At vi kjenner betre til kvarandre, våre ulike roller og oppgåver trur vi vil bidra til nettopp dette. Spesielt er vi opptatt av satsingsområda *folkehelse og barn og unge sine oppvekstvilkår*. Det er ei av årsakene til at vi etterspør representantar frå Ungdomsrådet, og ønskjer å høyre kva dei er opptekne av.

Vi ser fram til besøket i Eide kommune.

Lodve Solholm

Lodve Solholm

Kap. 1 – Innleiing

- *Om innhald/struktur i dokumentet*
- *Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon, med søkelys på dialog og samarbeid med kommunane*
- *Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget*
- *Om overordna prioriteringar og satsingar på tvers av fagavdelingane*

1.1 Innhald/struktur i dokumentet

Kommunebilde for Eide vil inngå som eit viktig grunnlag for nærare samarbeid og dialog mellom Fylkesmannen og kommunen. Dokumentet er forankra i Fylkesmannens embetsoppdrag. Målet med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen saman kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein saman kan kome fram til betre løysingar for innbyggerane i Møre og Romsdal.

Kommunebildet vil saman med kommunestatistikk og andre aktuelle grunnlagsdokument vere eit naturleg utgangspunkt for Fylkesmannens opplegg for samordna kommunebesøk i den aktuelle kommunen. Dokumentet vil bli oppdatert/revidert i samband med dette.

Innholdsmessig rettar dokumentet søkelys mot følgjande tema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning
- Kommunal og beredskap
- Helse- og sosial
- Oppvekst og utdanning
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk

Tema/kapittelinnending avspeglar i hovudsak strukturen i fagavdelingane hos Fylkesmannen. For kvart tema blir presentasjonen bygd opp rundt tre hovudpunkt:

- ***Fylkesmannen sine fokusområde***
  - *omfattar relevante og konkrete forhold for Fylkesmannens kontakt med kommunane i fylket med utgangspunkt i statlege forventningar og politikk*
- ***Fylkesmannen sitt bilde av kommunen***
  - *omfattar ei kort oppsummering av Eide kommune sin status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold*
- ***Dialogpunkt***
  - *omfattar forhold der Fylkesmannen ønskjer ein dialog med kommunen*

Som vedlegg til dokumentet er det m.a. tatt med aktuelle lenker til:

- Statistikk
- Tabellar/figurar/kart
- Planar/dokument m.m.

Det er viktig å understreke at kommunebildet frå Fylkesmannen si side ikkje er meint som eit uttømande bilde av kommunen, men at dokumentet rettar søkelyset mot forhold der kommunen har eit handlingsrom eller utviklingspotensial som det er viktig å ha dialog om. Dokumentet reflekterer vårt inntrykk av kommunen på overordna nivå, og er meint å gi ei rask, samla oversikt over ulike utfordringar kommunen står over for. Dei ulike punkta kan elles i ulik grad vere kvalitetssikra, og vil heller ikkje representere ein fasit eller objektivt syn på situasjonen i kommunen.

Oversikt over nye og endra statlege styringssignal retta mot kommunane er tilgjengeleg på Fylkesmannens heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/> Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd ein “statistikkpakke” til kvar kommune med tilrettelagt informasjon om utvalte utviklingstrekk for kvar kommune i fylket, og spesielt utvikla med tanke på kommunane sitt planarbeid: <http://mrfylke.no/kommunestatistikk>

Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal, RISS og TEMP er andre publikasjonar frå fylkeskommunen som kan vere tenleg som kunnskapsgrunnlag til planarbeidet <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>

1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon

Lodve Solholm er fylkesmann i Møre og Romsdal frå 01.10.2009. Rigmor Brøste er assisterande fylkesmann.

Fylkesmannen er Kongen og Regjeringa sin fremste representant i fylket og utfører mange og svært allsidige forvaltningsoppgåver for staten (dei ulike departementa).

Lodve Solholm

Oppgåvene er grovt sett tredelte:

- å setje i verk Regjeringa/Stortinget sin politikk ute i kommunane/fylkeskommunen
- å samordne staten sin politikk/verksemd mot kommunane
- å passe på at innbyggjarane får den rettstryggleiken dei har krav på

Rigmor Brøste

Fylkesmannen har både reine fagoppgåver (for fagdepartement /direktorat) og meir generelle/samordna statsoppgåver. Alle oppgåvene er i det vesentlege retta mot kommunane i fylket:

- formidling av statlege styringssignal
- fordeling av statlege tilskotsordningar
- klagesaksbehandling over kommunale og fylkeskommunale vedtak etter div. særlover
- tilsyn etter div. særlover

Fylkesmannen har oppgåver innanfor fleire fag- og forvaltningsområde

- miljø
- landbruk
- oppvekst og utdanning
- helse og sosial
- planlegging og byggesak
- kommunal organisering og tenesteyting

Fylkesmannsinstruksen har meir om oppgåvene til embetet

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/fad/dokument/proposisjonar-og-meldingar/Odelstingsproposisjonar/20002001/otprp-nr-84-2000-2001-.html?id=123802>

Fylkesmannsembetet i Møre og Romsdal har om lag 130 tilsette er lokalisert i Fylkeshuset i Molde. Embetet er frå 01.01.2014 organisert i to stabseiningar og fem fagavdelingar.

Stabseiningane:

- **Administrasjon**, med arbeidsoppgåver knytt til økonomi, personal, IKT, arkiv og service.
- **Informasjon og kommunal samordning**, med arbeidsoppgåver knytt til intern og ekstern informasjon, plansamordning etter plan- og bygningslova, kommuneøkonomi og økonomistyring, tverrfaglege prosjekt og satsingar, interkommunalt samarbeid m.v.

Fagavdelingane:

- justis- og beredskapsavdelinga
- helse- og sosialavdelinga
- landbruksavdelinga
- miljøvernavdelinga
- oppvekst- og utdanningsavdelinga

Nytt organisasjonskart fra 01.01.2014 Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Lenke til Fylkesmannens heimeside: <http://fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

1.3 Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har vedtatt ein eigen *Strategisk plan 2012 – 2016*; sjå <http://fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=59276&amid=3599318>

Strategiplanen er ei felles plattform som viser retning for arbeidet i planperioden. Planen skal ligge til grunn for det daglege arbeidet og verksemdplanar i avdelingane. Strategiplanen kan òg tene som nyttig informasjon til brukarar og samarbeidspartar, og vil vere ei viktig plattform i arbeidet med dei kommunevise kommunebilda.

Strategiplan 2012-2016:

Strategiplanen tar utgangspunkt i følgjande verdiar og visjonar:

- **Verdiar:** Rettferdig, Kompetent, Open og engasjert
- **Visjon:** Trygg framtid for folk og natur

Planen rettar vidare søkelys mot følgjande tre hovudmål:

- **Setje i verk statleg politikk** – omfattar formidling og iverksetting av statleg politikk og forventningar til kommunane på tvers av alle politikkområde.
- **Samordning** - omfattar samordning av statleg og kommunal forvaltning og medverknad til samarbeid mellom regionale statsetatar og andre regionale aktørar.
- **Retttstryggleik** – omfattar fremjing av retttstryggleik for einskildmenneske og fellesskap, med vekt på likeverd.

Embetsoppdraget er ei oversikt over Fylkesmannens totale oppgåveportefølje fordelt på dei ulike departementa; sjå <http://www.fylkesmannen.no/hovedEnkel.aspx?m=69600>

1.4 Fylkesmannen sine satsingar på tvers av fagavdelingane

Fylkesmannsinstruksen slår m.a. fast at Fylkesmannen skal:

- medverke til samordning, forenkling og effektivisering av den statlege verksemda i fylket
- arbeide for best muleg samarbeid mellom kommunane, fylkeskommunen og den lokale statsforvaltninga
- bistå statlege etatar med behandlinga av spørsmål som blir tatt opp med kommunane eller fylkeskommunen

Fylkesmannens samordningsansvar gjeld tverrsektoriell samordning av statlege styringssignal retta mot kommunesektoren, og omfattar samordning mellom sektorar og mellom forvaltningsnivå.

Samordningsansvaret gjeld også i forhold til statlege etatar i fylket som er plassert utanfor fylkesmannsembetet, og som har eit oppfølgingsansvar overfor kommunesektoren

Det er ein føresetnad at fylkesmannsembetet i sin kontakt med kommunane opptre samordna, det vil seie at embetet skal framstå som ei samla eining på tvers av fagavdelingane.

Som eit ledd i dette vil det vere behov for ulike typar samordning:

- Gjennom **fagleg samordning** skal Fylkesmannen samordne enkeltsektorar og søke løysingar som kan ligge i skjæringspunktet mellom ulike sektorinteresser
- Gjennom **kommunesamordning** blir styringssignal samordna for å sikre lokalt handlingsrom og samsvar mellom oppgåver og økonomisk rammer

Fylkesmannen sin kommuneretta samordningsaktivitet er forankra i statens overordna mål for styring av kommunesektoren; jf. omgrepa *rammestyring* og *lokal handlefridom*.

Kommunen skal fungere i spenningsfeltet mellom lokalsamfunnets behov for å styre eiga utvikling og statens behov for å implementere nasjonal politikk på lokalt nivå og med lokal medverknad. Kommunen skal altså kunne ivareta både ein sjølvstyrefunksjon og ein forvaltningsfunksjon. Kommunen sine muligheter til å gjere lokale politiske prioriteringar er eit sentralt mål for fylkesmannens samordningsverksemd. Den kommunale handlefridomen skal også sikrast ved at summen av oppgåvene den enkelte kommune blir pålagt ikkje skal overstige ressursane.

Det er særleg viktig at mål og prinsipp for kommuneretta samordning blir lagt til grunn i samband med Fylkesmannens verksemd på følgjande tema-/saksområde – og også i forhold til koplingar mellom desse:

- samordning av enkeltsaker
- kommunal økonomi
- tildeling av skjønstilskot
- medverknad til kommunal planlegging
- kommunale organisasjonsspørsmål
- omstilling i kommunane

1.5 Kort om Eide kommune

- Besøksadresse: Rådhuset 6490 Eide
- Postadresse: Rådhuset 6490 Eide
- E-post: postmottak@eide.kommune.no
- Telefon: 71 29 91 00
- Kommunens heimeside: <http://www.eide.kommune.no/>

Kommunen som samfunn

Eide kommune ligg på Nordmøre på kystaksen mellom Molde og Kristiansund. Kommunen grensar i sørvest mot Fræna, og i søraust mot Gjemnes. Nord for Kvernesfjorden ligg Averøy kommune. Kommunen har eit samla areal på 152 km².

Riksveg 64/Atlantehavsvegen går gjennom kommunen og gjer at Eide er sentralt plassert midt mellom byane Kristiansund og Molde. Atlantehavsvegen på kysten mellom Eide og Averøy, kåra som århundrets byggverk 1905 – 2005, er eit populært reisemål for norske og utanlandske bilturistar. Det er elles kort reiseavstand både til Kristiansund lufthavn Kvernberget og Molde lufthavn Årø.

Eide kommune hadde pr. 01.01.2013 eit folketal på 3.476. Berre 38 prosent av befolkinga er busett i tettbygde område (mot 69.2 prosent for fylket samla). I kommunesenteret Eide bur om lag 1300 innbyggjarar. Kommunen har den siste 10-årsperioden (2003 - 2013) hatt oppgang i folketalet (+7.4 prosent mot +6.2 prosent for fylket samla). Perioden 2012 - 2013 viser også folketalesvekst (oppgang på +1.0 prosent mot +1.1 prosent for fylket samla). Tal for same periode (2012 – 2013) viser negativ innanlands nettoinnflytting (-13), medan talet på nettoinnvandring frå utlandet er positiv (+29). Innvandrarbefolkinga i prosent av det samla folketalet i kommunen ligg litt under tala for fylket samla. Fordelinga av befolkinga på aldersgrupper viser at kommunen for gruppa 0 – 19 år ligg over fylkesgjennomsnittet (27.9 mot 25.2 prosent). Andelen av gruppa 70 år og eldre ligg tilsvarande litt under tala for fylket samla (11.0 mot 11.8).

Næringslivet i Eide omfattar i dag ei rekke ulike bransjar knytt til landbruk, industri, handel, offentleg og privat tenesteyting m.m. Steinindustrien i kommunen har lange tradisjonar og står framleis sterkt. Kommunen har ei arbeidsplassdekning på berre 68 prosent. Tal for 4. kvartal 2012 viser at kommunen har vesentleg større ut- enn innpendling. (48.3 mot 23.8 prosent målt i forhold til talet på busette i kommunen). Tal for utpendling viser at Molde er viktigast med Fræna som ein god nr 2. Innpendling til kommunen er størst frå Fræna. (Kjelde: SSB og Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal 2013)

Merk: Fylkeskommunen har utarbeidd ein kommunestatistikk med grafiske presentasjonar av aktuelle data på kommunenivå, kommunen samanlikna med andre kommunegrupper, fylket og landet; <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>

Politisk organisering

- Kommunestyret i Eide har 21 medlemmer; sjå <http://innsyn.eide.kommune.no/utvalg/Details/3>
  - Ove Silseth frå Høgre er ordførar i inneverande valperiode (2011 – 2015); e-postadresse: ordforer@eide.kommune.no tlf. 71299112 - 90960006
  - Thor Jostein Dyrhaug frå Venstre er varaordførar; e-postadresse: thor.jostein.dyrhaug@eide.kommune.no
- Formannskapet har 5 medlemmer; sjå <http://www.eide.kommune.no/liste.aspx?MId1=355&ListId=46>

Kommunen har eit Plan- og utviklingsstyre med 7 medlemmer, og har vidare ei politisk organisering med tre utviklingskomitear for fagområda:

- Oppvekst og Kultur
- Helse og Omsorg
- Teknisk, Miljø og Næring

Kommunen har vidare ei rekke råd og utval; sjå <http://www.eide.kommune.no/politikk/rad-og-nemder/>

Administrativ organisering

Ole Bjørn Moen er rådmann i Eide kommune.

E-post: OleBjorn.Moen@eide.kommune.no

tlf: 71 29 91 11 – 913 20 288

Rådmannens leiargruppe omfattar i tillegg to kommunalsjefar. Leiargruppa er overordna kommunens 14 einingsleiarar.

For ei oversikt over kommunens samla tenestetilbod; sjå

<http://www.eide.kommune.no/tjenester/tjenester/>

For meir om politisk og administrativ organisering; sjå

<http://www.eide.kommune.no/politikk/politisk-organisering/>

Nyttig kommunal informasjon er elles tilgjengeleg gjennom ei eiga nettbasert kommuneavis; sjå <http://www.eide.kommune.no/Filnedlasting.aspx?MId1=321&FilId=1999>

Kap. 2 - Lokal samfunnsutvikling og kommunesamordning

- Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy
- Kommuneøkonomi
- Folkehelse
- Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge
- Interkommunalt samarbeid

2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet

Med utgangspunkt i viktige regionale og kommunale utviklingstrekk blir søkelyset i det følgende retta mot kommunen si rolle som samfunnsutviklar og som tenesteleverandør. Kommunal planlegging vil i tråd med dette vere eit viktig utviklings- og styringsverktøy – både for kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Fylkesmannen har fleire roller og oppgåver innan planlegging etter plan- og bygningslova (pbl). Ei viktig oppgåve i planprosessar er å formidle nasjonal politikk innanfor viktige fagområde, der arealpolitikk og miljøvern, landbruk, helse, oppvekst og samfunnstryggleik står sentralt. Fylkesmannen skal sjå til at nasjonale og regionale omsyn blir ivaretatt i planarbeidet, og elles også sikre at kommunale vedtak i plan- og byggesaker er i samsvar med gjeldande lovverk. Vidare har Fylkesmannen ansvar for behandling av klager på kommunale vedtak i plan- og byggesaker etter lova. Fylkesmannen har og rolle som meklar i plansaker der det ligg føre motsegn. Fylkesmannen har eit særleg ansvar for å orientere om det økonomiske opplegget for kommunesektoren og rettleie kommunane i økonomisk planlegging og forvaltning. Fylkesmannen har også ei viktig oppgåve knytt til lokal omstilling og fornying i kommunesektoren.

Dei 36 kommunane i Møre og Romsdal viser stor variasjonsbreidde i forhold til demografi og busettingsmønster, næringsliv og økonomi, natur- og ressursgrunnlag, transport og samferdsel; sosiale og kulturelle forhold osv. Fylkeskommunen har eit overordna ansvar for regionalt samarbeid, regional utvikling og regional planlegging i dialog med kommunar og andre offentlege, frivillige og private aktørar. Viktig informasjon om Møre og Romsdal er samla i *Fylkesstatistikk 2013*, og vil kunne inngå som eit viktig arbeidsverktøy for kommunane, næringslivet og andre som har behov for oppdatert statistikk i sitt arbeid. Fylkeskommunen har på bakgrunn av dette også utarbeidd ein eigen kommunestatistikk; sjå

<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>

Regional planstrategi 2012 – 2016 gjer nærare greie for viktige utviklingstrekk og hovudutfordringar i fylket, og inneheld oversyn over korleis dei prioriterte planoppgåvene skal følgjast opp vidare; sjå <https://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi/Regional-planstrategi-2012-2016>. Eit viktig mål med planstrategiarbeidet er å avklare regionale utfordringar og moglegheiter, samt prioritere viktige område for regional samhandling og planlegging i planperioden. Planstrategien skal også ivareta nasjonale forventningar og prioriteringar. Gjennom dette vil det kunne leggjast til rette eit tettare samarbeid mellom Fylkesmannen, regional statsforvaltning og fylkeskommunen om regional planlegging. Det kan også inngå som eit meir forpliktande styringsverktøy for å sjå utfordringar i fylket på tvers av kommunegrenser, forvaltningsnivå og sektorar. Vidare kan viktige satsingsområde og prioriteringar nedfelt i den regionale planstrategien vere med å opne opp for regionale tilpassingar knytt til Fylkesmannens embetsoppdrag.

Fylkeskommunen skal utarbeide regionale planar for dei spørsmåla som er fastsette i den regionale planstrategien. Regionale planar kan gjelde for heile regionen, delar av regionen eller vere tematiske. Eit planspørsmål som har verknad for fleire kommunar er i utgangspunktet eit aktuelt tema for ein regional plan. Fylkesplanen er arena for samarbeid om langsiktig og strategisk planlegging i regionen. Med *Fylkesplan 2013-2016* <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan/Fylkesplan-2013-2016> er søkelyset retta mot 4 prioriterte satsingsområde; *Kultur, Kompetanse, Verdiskaping og Samferdsel* - og 6 gjennomgåande perspektiv; *Barn og unge, Folkehelse, Universell utforming, Likestilling og inkludering, Internasjonalisering og Miljø og klima*.

2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy

Den kommunale planlegginga skal etter plan- og bygningslova samordne både den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklinga. Kommunal planlegging er i lys av dette eit viktig verktøy for utvikling og styring både av kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Regional og kommunal planstrategi

Regional og kommunal planstrategi er innført som nye verktøy i plan- og bygningslova (pbl 2008). I samsvar med pbl § 10-1 skal er kommunane pålagt å utarbeide ein kommunal planstrategi i kvar kommunestyreperiode, og seinast eitt år etter konstituering av nytt kommunestyret. Formålet er å klargjere kva planoppgåver kommunen bør starte opp eller vidareføre for å legge til rette for ei ønska utvikling i kommunen. Fylkestinget skal i løpet av den same perioden vedta ein regional planstrategi som skal avklare dei regionale

planbehova. Fylkeskommunen bør i samarbeid med kommunane her legge opp til eit opplegg som sikrar samordning. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil også kunne rette søkelys mot ei nærare drøfting og avklaring av behovet for interkommunalt samarbeid.

Nasjonale forventningar

Viktige føringar for arbeidet med regional og kommunal planstrategi er forankra i *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging*, vedtatt av regjeringa 24.06.2011 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2011/nasjonale-forventninger-til-regional-og-.html?id=649923> Forventningsdokumentet omfattar seks hovudtema:

- Klima og energi
- By- og tettstadutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskaping og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Eit viktig prinsipp i den nye plan- og bygningslova (pbl 2008) er ei sterkare kopling mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Kommuneplanens samfunnsdel vil med utgangspunkt i den kommunale planstrategien gi overordna mål og føringar for utvikling av kommunen som samfunn og organisasjon. Dette dannar utgangspunkt for arealdelen som i neste omgang gir retning og rammer for den vidare fysiske detaljplanlegginga gjennom område- eller detaljregulering.

Eide kirke. Foto: Marie Eide

Kommuneplanen vil også etter behov gi grunnlag for utarbeiding av kommunedelplanar for bestemte område, tema eller verksemdsområde i kommunen. Kommuneplanarbeidet heng også tett saman med andre planprosessar, styringssystem og rapporteringsverktøy i kommunen. Kommuneplanen skal ha ein handlingsdel som viser korleis planen

skal vidare følgjast opp i løpet av neste fire-årsperiode, eller meir, og skal

gjennomgå ein årleg revisjon. Økonomiplanen etter kommunelova sin §44 kan inngå i handlingsdelen. Utfordringa for mange kommunar er å utvikle kommuneplansystemet til eit integrert og heilskapleg styringsverktøy for administrative og politiske vurderingar og prioriteringar. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil her kunne inngå som eit viktig grep.

Gjennom arbeidet med kommunale planstrategiar ser vi også at kommunane i sterkare grad har retta søkelyset mot ei meir systematisk, tverrsektoriell og langsiktig planleggingstenking. Dette ser vi m.a. i forhold til tema som *folkehelse og levekår*. Med den nye Folkehelselova og med Samhandlingsreforma har kommunane m.a. fått eit større ansvar knytt til førebyggjande folkehelsearbeid. Folkehelse og levekår vil slik kunne løftast opp og inngå som eit gjennomgåande perspektiv i den kommunale planlegginga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunal planlegging som verktøy og rammeverk

- Kommuneplansystemet etter plan- og bygningslova
- Nasjonale og regionale føringar
- Kommunal planstrategi
- Kommuneplan med samfunnsdel og arealdel

Aktuelle temaområde for høyringsuttale frå Fylkesmannen i kommunale plansaker

- Planfaglege merknader; prosess og produkt
- Natur- og miljøvern; landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon
- Landbruk; jordvern, skogbruk, aktivt landbruk
- Samfunnstryggleik; ROS-analyse
- Barn og unge; Oppvekstmiljø, leikeplassar, trafikksikring
- Universell utforming; tilrettelegging, inkludering, deltaking
- Folkehelse; levekår, nærmiljø

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar

- legge auka vekt på rettleiing og tidleg medverknad i planarbeidet
- formidle tidleg og aktivt dei nasjonale forventningane og nasjonal politikk i den regionale og kommunale planlegginga

Motsegn skal om nødvendig brukast for å sikre at kommunane ikkje vedtar planar i strid med nasjonale og regionale interesser og for å få fram gode løysingar.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Status for gjeldande overordna planar: Kommuneplan for Eide 2004 – 2016 omfattar samfunnsdel og arealdel, vedtatt av kommunestyret 21.06.2005.

Kommunen har utarbeidd kommunal planstrategi for 2012 – 2015. Vedtatt 28.02.2013.

Planstrategien viser ein gjennomgang av alle kommunale planar og prioriteringar av planarbeid i perioden 2012-2015. Planstrategien foreslår m.a. at kommuneplanens samfunnsdel skal reviderast i løpet av 2013 – 2014, medan arealdelen skal reviderast i 2014-2015.

Kommunen er med i det interkommunale arbeidet med ein regional plan for sjøareala på Nordmøre. Sluttbehandling av denne er venta hausten 2014.

Kommunen har utarbeidd kommunedelplanar i form av temaplanar, sektorplanar eller områdeplanar. Dette omfattar m.a. Kommunedelplan for sjøområda frå 2007,

Utsikt over Eide. Foto: Marie Eide

Trafikksikkerhetsplan 2010 – 2016, Boligsosial handlingsplan 2010 – 2016, Helse- og omsorgsplan 2010 – 2016.

Fylkesmannens planstatistikk for 2013 viser at Eide kommune har relativt beskjeden aktivitet på plansida; ingen saker knytt til kommune(-del)planar og 12 saker/ekspedisjonar knytt til reguleringsplanar har vore til høyring i løpet av året. Kommunen ligg også lavt på

statistikken over dispensasjonssøknader etter plan- og bygningslova; dette

omfattar 2 søknader i forhold til dispensasjon frå reguleringsplan. Dett er positivt. Både kommunane og Fylkesmannen har felles interesse av at det blir færre dispensasjonar etter plan- og bygningslova. For 2013 behandla Fylkesmannen i alt 533 slike dispensasjonssøknader frå kommunane i Møre og Romsdal.

For meir om kommunale planar og plansaker i Eide; sjå <http://www.eide.kommune.no/01-aktuelt/horinger-og-planer/>

Dialogpunkt

Kommunen har i arbeidet med kommunal planstrategi signalisert oppstart av arbeidet med rullering av kommuneplanen. Fylkesmannen ønskjer vidare tett dialog om dette.

- Korleis arbeider Eide kommune med oppfølging av sin planstrategi ?

2.3 Folkehelse

Folkehelse på fiskebruene en godværsdag. Foto: Eivind Vestnes

Nasjonale og regionale rammer og føringar har løfta fram folkehelse som eit prioritert satsingsområde. Folkehelselova (Lov om folkehelsearbeid) definerer folkehelsearbeid som samfunnet sin innsats for å påverke faktorar som direkte eller indirekte fremmar helse og trivsel i befolkninga, førebygger psykisk og somatisk sjukdom, skade eller lidning, eller som beskyttar mot helsetruslar. Dette omfattar også arbeid for ei jamnare fordeling av faktorar som direkte eller indirekte påverkar helsa.

Folkehelselova skal sikre at kommunar, fylkeskommunar og statlege helsestyresmakter set i verk tiltak og samordnar sin aktivitet i folkehelsearbeidet på ei forsvarleg måte. Lova skal legge til rette for eit langsiktig og systematisk folkehelsearbeid. Organisatorisk vil det her vere viktig at folkehelsearbeidet blir forankra i ordinære regionale og kommunale plan- og styringsdokument

Målet med folkehelsearbeidet er fleire leveår med god helse for den einkilde og reduserte sosiale helseforskjellar i befolkninga. Folkehelsearbeid omfattar ei rekke ulike tema og innsatsområde. Dette stiller krav om ei brei tverrfagleg og tverrsektoriell tilnærming.

God samfunnsutvikling er ein viktig føresetnad for god folkehelse. Ei rekke forhold i samfunnet påverkar folkehelsa, som bustad, arbeid, utdanning, samt fysiske og sosiale miljøforhold. Gjennom breidda i kommunen sine ansvarsområde spelar kommunesektoren

ei sentral rolle i innsatsen for å fremme helsetilstanden i befolkninga. Kommunane og fylkeskommunane har ei viktig oppgåve for å oppfylle folkehelselova og til å nå måla i folkehelsemeldinga; jf. Meld. St. 34 (2012-2013).

Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd *Regional delplan for folkehelse 2014 – 2017*. Planen vil vere eit viktig grunnlag for det samla arbeidet med folkehelse i Møre og Romsdal i regi av og i samarbeid mellom regionale og kommunale styresmakter, institusjonar, organisasjonar og næringsliv. Planen er m.a. forankra i *Lov om folkehelsearbeid* og i *Plan- og bygningslova*. Viktige rammer og føringar for planarbeidet er elles lagt i arbeidet med *Regional planstrategi 2012 – 2016* og *Fylkesplan 2013 - 2016*. Gjennom arbeidet med ein eigen regional delplan for folkehelse, vil det systematiske og samla folkehelsearbeid i Møre og Romsdal få ei viktig forankring. For folkehelsearbeidet rundt om i kommunane vil dette utgjere ein viktig referanse.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Folkehelsearbeid kan forankrast i fem hovudprinsipp: utjamning, helse i alt vi gjer, berekraftig utvikling, føre-var-prinsippet og medverknad.

- **Utjamning:** Helse er ulikt fordelt mellom sosiale grupper i befolkninga, og det er mange faktorar som bidreg til å skape og oppretthalde slike forskjellar. Samanhengande er komplekse, men vi kan slå fast at det i hovudsak er sosiale vilkår som verkar inn på helse og ikkje omvendt. Prinsippet med utjamning har konsekvensar for politikktutforming på alle nivå. Det inneber at innsatsen bør rettast inn mot faktorar som ligg bak, som verkar inn på helse og sosiale forskjellar i helse, og mot å leggje til rette for at alle skal ha moglegheit til å ta gode val. Det må vere ein kombinasjon av universelle ordningar og målretta tiltak mot spesielle grupper.
- **Helse i alt vi gjer:** Erkjenninga av helse i alt vi gjer er kjernen i folkehelsearbeidet. Prinsippet skal bidra til at helsa til folket blir sikra på tvers av sektorane. Det er kommunen og ikkje helsetenesta som har ansvar. Det inneber for eksempel at utdanningssektoren, samferdselssektoren og kultursektoren og har ansvar for å vurdere og ta omsyn til kva konsekvensar endringar i politikken kan ha for helsa i befolkninga.
- **Berekraftig utvikling:** Ei berekraftig utvikling inneber å tilfredstille dagens behov utan at ein set behova til framtidige generasjonar på spel. Ei befolkning med god helse er eit mål i seg sjølv og ein av dei viktigaste ressursane i samfunnet.
- **Føre-var-prinsippet:** Føre-var-prinsippet skal leggjast til grunn når ein fastset normer og standardar for godt folkehelsearbeid. Det gjeld både tiltak for å redusere risiko og tiltak for å fremje helse. Føre-var-prinsippet er óg lovfesta gjennom folkehelselova.
- **Medverknad:** Gjennom retten til ytringsfridom er retten til medverknad nedfelt i Barnekonvensjonen, Menneskerettserklæringa og i Grunnlova. Og Folkehelselova

knyt folkehelsearbeidet i kommunane til føresegnene om medverknad i plan og bygningslova. På den måten bidreg folkehelselova til å rettsleg gjere kravet om medverknad. Det er og sentralt å involvere frivillige organisasjonar for å sikre medverknad i folkehelsearbeidet.

I forhold til kommunalt plan- og utviklingsarbeid vil folkehelse vere eit viktig tema. Av dette ser vi m.a. at :

- Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging framhevar helse, livskvalitet og oppvekstmiljø som eit særleg satsingsområde
- Folkehelse skal inngå som grunnlag i arbeidet med kommunal planstrategi
- Planlegging etter plan- og bygningslova er ein viktig del av kommunens folkehelsearbeid
- Det skal utarbeidast oversikt over helsetilstand og dei positive og negative faktorar som verkar inn på helsetilstanden i befolkninga.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Folkehelseprofil for Eide viser at talet på eldre over 80 år er på nivå med fylket- og landsgjennomsnittet. For tema helse og sjukdom er det plager og sjukdom knytt til muskel- og skjellettsystem og hoftetrot behandla i sjukehus som skil seg ut til å vere meir utbreidd enn for landet elles. Både nye tilfelle av kreft og hjerte- og karsjukdom totalt ser ut til å vere lågare enn landsgjennomsnitt. I tillegg er personar med psykiske symptom og lidingar lågare enn landsgjennomsnitt.

Kommunen er med i partnerskap for folkehelse med fylkeskommunen

Kommunen har tilsett folkehelsekoordinator

Fråfall i vidaregåande skole år 2010- 2012 (Kjelde: folkehelseprofil 2014)			
Eide	Møre og Romsdal	Norge	
29	22	25	prosent

Dialogpunkt

- Korleis kan Fylkesmannen vere ein viktig medspelar i det kommunale folkehelsearbeidet?
- Korleis arbeider Eide kommune med identifisering og oversikt av helsetilstand i kommunen?
- Kva mål og strategiar har Eide kommune for folkehelsearbeidet?

2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge

Det gror i Eide. Foto: Astrid Vassgård Eikrem

Tilrettelegging av gode oppvekst- og nærmiljø, og med særleg søkelys retta mot barn og unge sine interesser, skal inngå som eit viktig tema i samfunnsplanlegginga – både nasjonalt, regionalt og lokalt. Vi har sidan 1989 hatt eigne rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unge sine interesser i planlegginga. Omsynet til barn og unge sine oppvekstvilkår er også løfta fram i formålsparagrafen i plan- og bygningslova (§1-1).

Korleis det er der barn veks opp er, kan avgjere den enkelte sine muligheiter for ein trygg oppvekst, motorisk utvikling og ei god helse. Det vil og ha innverknad på det vaksne livet. Å skape gode møtestader, muligheit for fantasibasert leik, samvær og fysisk utfalding er ei av dei viktigaste oppgåvene samfunnet har. Gode fellesskapsløysingar er eit godt utgangspunkt for et inkluderande oppvekstmiljø.

I FN sin barnekonvensjon heiter det at "barn har rett til å seie si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt" For at FNs barnekonvensjon vert følgd opp i praksis, må samfunnet legge til rette for deira deltaking og medverknad.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har for perioden 2013 – 2016 sett barn og unge på dagsorden gjennom ei særskild satsing på tvers av fagavdelingane. Denne satsinga , kalla «Betre oppvekst» rettar søkelys på barn og unge sine oppvekstvilkår i Møre og Romsdal. Med barn og unge meiner vi alle mellom 0 og 20 år.

Hovudmål for satsinga er at barn og unge sine oppvekstvilkår skal bli vurdert i alle avgjersler og i all aktivitet hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal. «Betre oppvekst» er eit samordningstiltak for heile embetet og ein vil at satsinga skal føre til at både direkte og indirekte arbeidet retta mot denne gruppa skal blir meir heilskapleg og målretta. I første fase har arbeidet vore retta internt i embetet. I neste fase vil arbeidet i større grad rette seg mot arbeid eksternt, til dømes kommunar, fylkeskommunen og andre samarbeidspartar.

Det er utarbeidd fire strategimål som satsinga «Betre oppvekst» skal bygge vidare på. For å kome fram til dei fire strategimåla har vi tatt utgangspunkt i mellom anna FN sin barnekonvensjon, Fylkesmannen i Møre og Romsdal sin strategiplan, embetsoppdraget og nasjonale føringar frå fleire departement. Dei fire måla er:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal skal arbeide for å

- sikre medverknad frå barn og unge
- betre det fysiske oppvekstmiljøet for barn og unge
- betre det psykososiale oppvekstmiljøet for barn og unge
- redusere dei negative konsekvensane av sosiale skilnader

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Eide kommune har i 2013 gjennomført spørjeundersøkinga UNGdata i ungdomsskolen. Tal frå undersøkinga viser at dei aller fleste har ein ven dei er fortruleg med og dei er nøgd med venene sine. Men ungdom i Eide er mindre nøgd med lokalmiljøet sitt enn resten av landet (basert på tal frå 101 kommunar). Stort sett trivst ungdomane på skolen, men færre tur dei vil starte på høgare utdanning samanlikna med tala nasjonalt. I Eide er det færre som er aktiv med i fritidsorganisasjonar enn landet elles. Mobbing er lågare, men litt fleir slit med depressivt stemningsleie. Det er fleire i ungdomsskolen i Eide som har drukke seg berusa, som røykar og snuser samanlikna med tala nasjonalt.

Fylkesmannen ser at barn og unge sitt oppvekstmiljø er lagt vekt på i Eide kommune sin planstrategi på fleire områder. Mellom anna står det i planstrategien: «Det har i de senere årene utviklet seg slik at de sosiale forskjellene generelt i befolkningen har blitt større. Det vil derfor være en utfordring å arbeide for å få til en utjamning av disse forskjellene.» Å sette fokus på sosial ulikskap for barn og unge er særskilt viktig for å utvikle gode oppvekstvilkår for alle og gi like moglegheiter.

Helse og omsorgsplanen for 2010-2016 er ein delplan der tenester til barn og unge kjem klart til uttrykk. Fleire planer skal revideras/ utarbeidas i nær framtid. Barn/unge perspektivet er viktig i dei fleste planer. Det kjem ikkje fram om barn og unge har fått medverke til verken helse og omsorgsplan eller planstrategien, og det kjem heller ikkje fram i dokumenta om og eventuelt korleis barn og unge skal medverke vidare framover.

Dialogpunkt

- Korleis har Eide kommune lagt til rette for barn og unge sin medverknad i kommunen sin politikk og i planarbeidet?
- Kva slags strategiar har kommunen for å inkludere sårbare barn, unge og barnefamiliar med sosioøkonomiske vanskar eller minoritetsbakgrunn, som kan stå i fare for å falle utanfor i lokalsamfunnet?

2.5 Kommuneøkonomi og økonomistyring

Fylkesmannen skal gi kommunane råd og rettleiing i økonomiforvaltninga, blant anna i regelverk, inntektssystem og statsbudsjettet.

Fylkesmannen tildeler kvart år skjønnsmidlar for å kompensere forhold som ikkje blir fanga opp i inntektssystemet. Fylkesmannen tildeler også skjønnsmidlar til omstillings- og fornyingsprosjekt. Fylkesmannen fører kontroll med kommunen sine budsjett, økonomiplan og regnskap, blant anna med omsyn til inn- og utmelding av ROBEK.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Økonomisk status

- Overskot/Underskot
- Brutto driftsresultat
- Finans og lånegjeld
- Netto driftsresultat og økonomisk buffer

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Overskot/Underskot

- Regnskapet for 2012 viste at Eide kommune hadde eit mindreforbruk/overskot på 1,7 millioner.

Driftsresultat

- Eide kommune har dei siste åra hatt ei varierende utvikling i brutto driftsresultat, 3,7 pst i 2010, 0,5 pst i 2011 og 2,2 pst i 2012.

Finans og lånegjeld

- Netto lånegjeld har gradvis blitt redusert dei siste tre åra, men ligg fortsatt over 30 pst høgare enn snittet for Noreg utan Oslo. I 2012 utgjorde netto lånegjeld 105,2 pst. Til samanlikning ligg snittet for Norge utan Oslo på 73,2 pst i 2012.
- Eide kommune sine renter og avdrag utgjorde 6,7 pst av brutto driftsinntekter i 2012.
- Brutto investeringsutgift utgjorde 9,8 pst (25,1 mill) av brutto driftsinntekter i 2012 og dei lånefinansierte 83,4 pst av investeringsutgiftene.
- Alle kommunar skal i kvar kommunestyreperiode vedta eit nytt finansreglement og Eide kommune har rapportert at dette skulle gjerast i 2013.

Netto driftsresultat og økonomiske bufferar

- Det er anbefalt at netto driftsresultat er på minst 3 pst av brutto driftsinntekt over tid for at kommunen si formue skal oppretthaldast. Netto driftsresultat er hovudindikatoren for handlingsrommet til kommunen. I 2012 hadde Eide kommune eit netto driftsresultat på 1,7 pst. (-4,4 pst i 2011 og 5,4 pst i 2010).
- Eide kommune har ein del oppsparte midlar på disposisjonsfond og i 2012 var dette 9,8 pst av brutto driftsinntekter, men disposisjonsfondet minkar gradvis kvart år.
- Eide kommune hadde omlag 5,7 mill i gevinst frå finansielle instrument i 2012.

Dialogpunkt

- Korleis var den økonomiske utviklinga i 2013?
- Korleis opplever kommunen utviklinga av det økonomiske handlingsrommet i åra framover?

2.6 Interkommunalt samarbeid

I Møre og Romsdal finns til saman 255 ulike formelle interkommunale samarbeidsordningar. (Ref. rapport frå NIVI analyse – oktober 2013). Interkommunalt samarbeid har vore kommunenes svar på deira utfordringar på fleire fagområder. Også fylkesmannen har vært med å tilretteleggje for auka interkommunalt samarbeid, for eksempel innan barnevern.

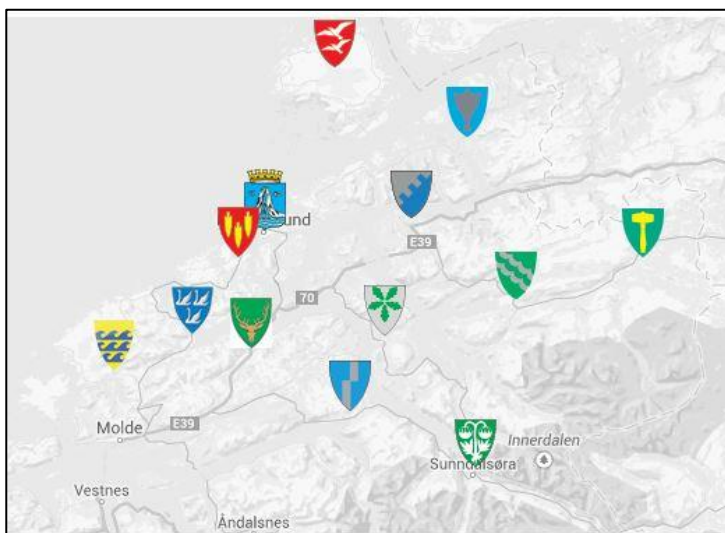
Med ny regjering har vi fått klare signaler om ei komande kommunereform. Her er målet blant anna å skape større og meir robuste kommunar som vil gjere at oppgåvene til kommunane kan løysas med mindre behov for interkommunale løysningar og statleg detaljstyring.

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Alle kommunane skal ha like føresetnader til å yte gode tenester til innbyggjarane gjennom kompetente og robuste fagmiljø og faste kommunesamarbeidsordningar som òg ivaretar lokaldemokratiet
- Fornyng og utvikling av tenestene med vekt på både lokaldemokrati og kvalitet og effektivitet

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Gjennom regionrådet ORKidè har 11 kommunar på Nordmøre, fleire interkommunale samarbeid etablert og på gang. ORKidè vart etablert i 1990. IKT, breiband og innkjøp er saker der ORKidè tidleg var i front, og som har betydd mykje for effektivisering av tenesteproduksjonen. Dei tre store bykommunane i vårt fylke har ei viktig rolle som pådrivar i interkommunalt samarbeid.

- Fylkesmannen har saman med KS i Møre og Romsdal gjort en avtale med NIVI analyse AS om kartlegging av alt interkommunalt samarbeid som kommunane i Møre og Romsdal deltek i. Denne rapporten vart lagt fram på KS sin haustkonferanse 30.

oktober 2013, og deretter sendt ut til alle kommunane i Møre og Romsdal i oppmoding om å behandle rapporten i kommunestyret.

Dialogpunkt

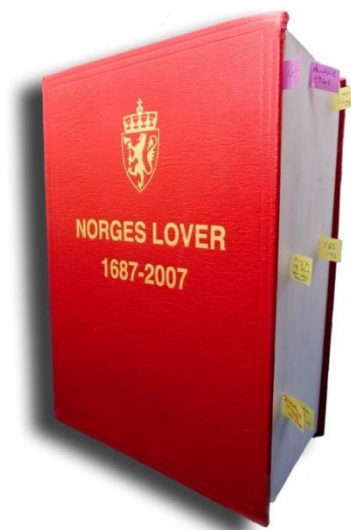
- Kva haldning har kommunen til vidareutvikling av interkommunalt samarbeid sett opp i mot behovet for kommunesamanslåingar ?

Kap. 3 – Justis- og beredskap

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Samfunnstryggleik og beredskap
- Klagesaker etter plan- og bygningslova
- Verjemål

3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er det sentrale samordningsorganet overfor kommunane på regionalt nivå. Fylkesmannen har ansvar for å medverke med kunnskap om bruk av lover og gi rettleiing om generell saksbehandling i kommunane. I Fylkesmannen si formidling av statleg politikk overfor kommunane skal det gjerast nærare greie for om oppgåvene er lovpålagde eller om dei er av rådgivande eller rettleiande karakter.

3.2 Samfunnstryggleik og beredskap

Kommunane har eit generelt og grunnleggande ansvar for å ivareta tryggleiken til eigne innbyggjarar og andre som oppheld seg i kommunen. Alle uønskte hendingar skjer i ein kommune, og kommunane har ei vesentleg rolle i alt beredskapsarbeid.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesberedskapssjef Ketil Foldal følger med på været. .Foto: V. Myklebust

Kriser og katastrofar gir lokalsamfunnet utfordringar, og mange oppgåver er lagde til kommunane. Kommunane skal sikre god oversikt over risiko og sårbarheit, vere drivkraft for godt førebyggjande arbeid og ha nødvendig beredskap og handteringsevne. Under kriser og katastrofar skal kommunen iverksette tiltak for å verne innbyggjarane og oppretthalde viktige

samfunnsfunksjonar. God kommunal beredskap er ein grunnleggjande føresetnad for god nasjonal beredskap.

I 2014 er Fylkesmannen særleg oppteken av at kommunane følgjer opp krava gitt i *Sivilbeskyttelseslova (2010)* og *Forskrift om kommunal beredskapsplikt (2011)*. For kommunar som ikkje har utarbeidd heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse i samsvar med nye krav, bør dette arbeidet ha høgst prioritet.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen førte i november 2013 tilsyn med Eide kommune sitt beredskapsarbeid. Tilsynet avdekte vesentlege avvik frå lov og forskriftskrava. Krava til heilskapleg ROS-analyse, heilskapleg og systematisk samfunnstryggjleiksarbeid, beredskapsplanverk, oppdatering/revisjon, opplæring/øving/evaluering og internkontroll/dokumentasjon var i liten grad oppfylt. Kommunen hadde beredskapsplan, men ved tilsynet var ikkje denne oppdatert sidan 2003. For nærare detaljar viser vi til tilsynsrapporten.

Fylkesmannen opplever likevel å ha god dialog med kommunen om status for beredskapsarbeidet og oppfølgingsarbeidet etter tilsynet. Akkurat no ligg ballen hos kommunen. Endeleg tilsynsrapport vart oversendt 14. februar, og kommunen har frist til 1. april for å legge fram ein plan for lukking av avvika.

Fylkesmannen er innforstått med at alle avvika ikkje kan lukkast over natta, og at det kan vere nødvendig å gjere seg nytte av både 2014 og deler av 2015 for å få beredskapsarbeidet opp på det nivået som er forventa. Vi håpar derfor at kommunen legg vinn på å lage ein god og realistisk plan for dette arbeidet, og – som det vart understreka i samband med tilsynet,

gjentek vi her at fylkesmannen gjerne står til rådvelde som rådgjevar og rettleiar i dette arbeidet.

Dialogpunkt:

- Kommunen skal 1. april levere plan for lukking av avvik etter tilsyn med kommunen sitt beredskapsarbeid. I praksis er det her snakk om ein plan for revisjon av heile den kommunale beredskapen.
- Fylkesmannen ønskjer å høyre korleis kommunen har tenkt å legge opp dette arbeidet, og vi ønskjer dialog om prioriteringar og om korleis fylkesmannen kan støtte kommunen i arbeidet.

3.3 Klagesaker etter plan- og bygningslova

Kommunane er plan- og bygningsstyresmakt, og fattar vedtak både om godkjenning av reguleringsplan og byggesøknader. Dette inneber at kommunane både skal styre arealbruken i eit lengre perspektiv, og ta stilling til enkeltsøknader om bygging.

Søknader om tiltak i strid med lov eller arealplan, er avhengig av dispensasjon. Plan- og bygningslova er ei «ja-lov». Dette inneber at ein må ha lovheimel for å avslå ein søknad.

Fylkesmannen er klageinstans for kommunane sine vedtak etter plan- og bygningslova. I klagebehandlinga er det fleire omsyn som skal vurderast. Omsynet til det kommunale sjølvstyret må vegast opp mot behovet for statlig styring. I tillegg må Fylkesmannen passe på rettstryggleiken både til naboar og tiltakshavar. For Fylkesmannen si klagebehandling er det viktig at saka er godt førebudd i kommunen, og at kommunen si grunngeving går fram av vedtaket. Kommunen si vurdering av dei viktigaste rettsspørsmåla, er eit viktig grunnlag for Fylkesmannen si avgjerd av klaga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har ei tid hatt fokus på temaet ulovleg bygging. Dette er eit tema som vi ser får ulik merksemd ute i kommunane. Skal ein oppnå ønska respekt for regelverket, og

kommunen si rolle som bygningsstyresmakt, er det viktig å ha høg merksemd på dette temaet. At kommunane har system for å avdekke og reagere på ulovleg bygging er sentralt i tilnærminga er derfor viktig for den allmenne tilliten til byggesaksprosessen. Fylkesmannen har også fokus på barn- og unge sitt oppvekstmiljø, og at kommunane tek omsyn til desse interessene i si saksbehandling. Tilgjenge for alle (universell utforming) er og eit område som skal takast i vare i saksbehandlinga etter plan- og bygningslova.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen har handsama 14 klager på byggesaker frå Eide kommune i tidsrommet 2010 til d.d. Av desse vedtaka er ni stadfesta av fylkesmannen. I fem av sakene er klagen tatt til følgje og kommunens vedtak vart endra eller oppheva. I tre av sakene der klagen er tatt til følgje, er dette knytt til dispensasjonssaker der kommunen har gjort feil i rettsbruken ved vedtak om dispensasjon etter pbl. § 19-2. I desse sakene har kommunen i si grunngiving ikkje vurdert kor vidt vilkåra for dispensasjon var oppfylt. Fylkesmannen har i desse sakene likevel funne saka tilstrekkeleg opplyst til å kunne fatte vedtak, og avslått søknadane. I ytterlegare ein sak vart klagen tatt til følgje og kommunen sitt vedtak oppheva med bakgrunn i manglande grunngjeving for dispensasjon. Per i dag har kommunen fem byggesaker til klagehandsaming hjå fylkesmannen.

I same tidsrom har fylkesmannen handsama to klager på reguleringsplan frå kommunen. Begge desse vart stadfesta.

Den dialogen vi har med Eide kommune gjennom året viser at kommunen er medveten om si rolle som bygningsstyresmakt. Dialogen mellom kommunen og fylkesmannen har gjennom mange år vore god

Dialogpunkt

- Kva for tilnærming har kommunen til å avdekke og reagere på ulovleg bygging etter plan og bygningslova ?

3.4 Vergemål

Ny vergemålslov blei vedtatt 11. mars 2010 og skal ivareta betre rettstryggleik og integritet for personar under vergemål. Lova gir Norge eit nytt regelverk på vergemålsområdet. Den nye vergemålslova vart sett i verk frå 1. juli 2013, saman med tilhøyrande forskrift og tilknytt endringar i andre lover. Etter den nye lova fungerer Fylkesmannen som lokal vergemålsmyndighet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunen skal levere rekneskap for 2012 og for første halvår 2013.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen har ein god dialog med tidlegare overformyndar på om avslutning av rekneskapen for første halvdel av 2013.

Kap. 4 - Miljøvern og arealforvaltning

Utsikt frå Melen. Foto: Angela Skarvøy

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging
- Naturvern
- Forureining

Denne delen omhandlar Fylkesmannen sitt inntrykk av status og utfordringar for kommunen knytt til forvaltning av areal- og naturressursane i kommunen. Dette omfattar også oppgåver knytt til kommunal arealplanlegging etter plan- og bygningslova.

4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen skal medverke til gjennomføring av den nasjonale miljøvernpolitikken. Arbeidet er forankra i lover, forskrifter og retningslinjer. Miljøverndepartementet og Miljødirektoratet er oppdragsgjevarar i dette arbeidet.

Kommunane står sentralt i miljøvernarbeidet. Rettleiing og oppfølging av kommunane er ei viktig oppgåve for Fylkesmannen. Vi samarbeider også nært med andre statlege styresmakter, fylkeskommunen og frivillige organisasjonar.

Fylkesmannen har ei viktig rolle for å medverke til ei berekraftig utvikling gjennom si oppgåve med å samordne ei rekke samfunnssektorar på regionalt nivå. Fylkesmannen har eit overordna miljøansvar, samtidig med eit eige resultatansvar på forureinings-, naturforvaltnings- og planområdet. For meir informasjon om kommunal saksbehandling innan planlegging, naturforvaltning, forureining m.m.; sjå www.miljokommune.no

4.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar. Fylkesmannens oppgåver ved regional- og kommunal planlegging er sentrale verkemiddel for å gjennomføre regjeringa sin miljøpolitikk på ei rekke område. Det er lagt opp til ei tett kopling til overordna kommuneplanlegging (jf. nærare omtale av dette i kap. 2.2)

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Kommuneplansystemet etter plan- og bygningslova må brukast som eit aktivt styringsverktøy
- Kommunal planstrategi og Kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) vil etter dette legge viktige føringar for vidare arbeid med områderegulering og detaljregulering
- På området Natur- og miljøvern vil søkelyset m.a. vere knytt til tema som landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Kommuneplanen har ikkje vore revidert sidan 2005. Det kan vere uheldig med tanke på kommuneplanen som styringsverktøy i arealforvaltninga. Erfaringane er ofte at ein eldre kommuneplan ikkje fangar opp nye «behov» i samfunnsutviklinga, med m.a. auka dispensasjonsbehandling som resultat.

Kommunens arealutfordringar knyter seg m.a. til :

- Sentrum - vidareutvikling av kommunesenteret. Utviding og fortetting. Potensialet i godkjente bustadområde bør utnyttast før nye område blir tatt i bruk. Nye sentrumsnære bustadområde vil kunne kome i konflikt med dyrka

mark. Dersom nedbygging av slike areal framstår som ei naturleg utvikling på sikt må dette forankrast i ein overordna planprosess (rullering av kommuneplanen).

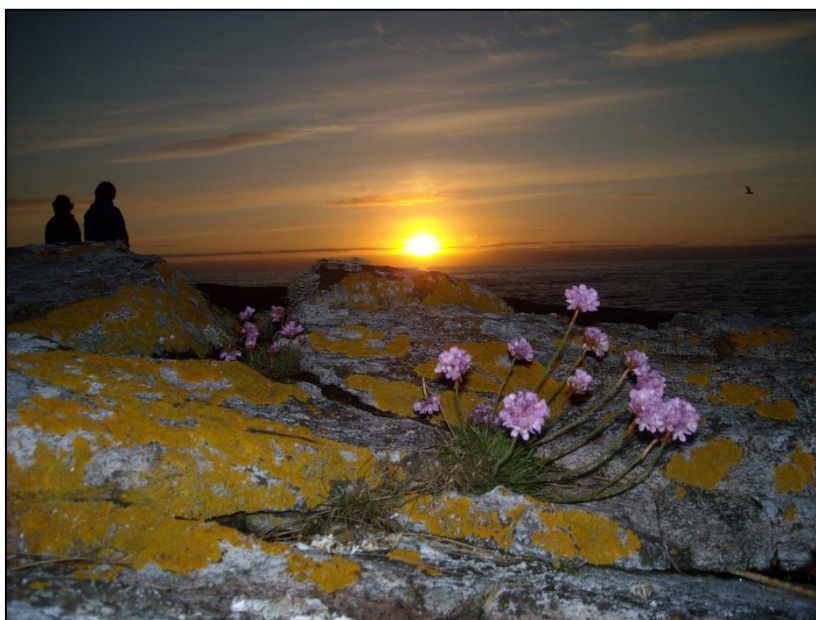
- Landbruk er ein viktig del av kommunens næringsliv. Jordvern må fortsatt stå sentralt. Det skal utarbeidast ein eigen landbruksplan. Det er viktig at denne blir sett i samheng med rullering av kommuneplanens arealdel.
- Strandsona. Kommunen har avgrensa tilgang til attraktive strandområde. Det er viktig å ta vare på dei tilgjengelege og attraktive områda for ålmenta. Dette gjeld også for areala rundt Nåsvatnet. Her er kommunen i gang med ein eigen kommunedelplan. Planstrategien legg også opp til ein eigen temaplan for strandsoneforvaltning.

4.3 Naturvern og naturforvaltning

Naturvern har som mål å sikre truga artar og naturtypar, og å ta vare på eit representativt utsnitt av norsk natur for ettertida. Det er Stortinget og regjeringa som legg rammene for dette arbeidet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Nasjonalparker, naturreservat og andre verneområde vert oppretta av Kongen i statsråd etter ein prosess, der grunneigarar, kommunar, fylkeskommunar, lokale og sentrale etatar og nærings- og interesseorganisasjonar får høve til å uttale seg. Fylkesmannen har ansvaret for prosessen i fylka, medan Miljødirektoratet har ansvaret for den sentrale prosessen. Heimelen til å opprette nye verneområde ligg i naturmangfaldlova.

Frå Kvitholmen. Foto: Eide kommune

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Verneområde

Det er 7 verneområde som ligg heilt eller delvis i Eide kommune.

- Sandblåst-/Gaustadvågen naturreservat (våtmark)
- Vassgårdvatnet naturreservat (våtmark)
- Knarrashaugmyra naturreservat (myr)
- Orskjera naturreservat (sjøfugl)
- Tromskjera-Mannskjera naturreservat (sjøfugl)
- Einsetvågen/Nåsvatnet fuglefredingsområde (våtmark)
- Osen fuglefredingsområde (våtmark)

Utfordringane i verneområda i Eide er tilbakegang i hekkebestand av fuglar, gjengroing og spreing av framande treslag og andre artar. I Sandblåst-/Gaustadvågen snevvar to bruer inn vassgjennomstrøyminga, og dette kan endre naturforholda inne i vågane.

- Fylkesmannen har utarbeidd forvaltingsplan for 3 av områda, og arbeider no med å ta ut framande treslag frå Sandblåst-/Gaustadvågen. Det kan bli aktuelt å opne indre brufyllinga slik at det vert betre vassutskifting.

Anadrom fisk - Nåsvassdraget

Nåsvassdraget med Vågsbølva, Nåsvatnet og Nåselva er Eide kommune sitt største vassdrag. Vekslinga mellom elv og innsjø skipar tilhøve for rikt biologisk mangfald. Elvemusling, laks og vandrane aure (sjørret) er tre sentrale artar.

Norge er blant dei få land i Europa som fortsatt har livskraftige bestandar av elvemusling som i dag er ein ansvarsart for Norge. Elvemuslingane i Nåsvassdraget, med hovedutbreiing i Nåselva, saman med muslingar i andre norske lokalitetar utgjer ein vesentleg del av den samla europeiske bestand. Det må difor vere ei prioritert oppgåve for Eide å oppretthalde vassdragsøkologiske tilhøve som sikrar god tilstand i elvemuslingbestanden og ved det bidra positivt i å ta vare på denne særreigne arten.

Likeeins er laksen i Nåsvassdraget av stor verdi. Tidligere er vassdraget kjent for sin talrike bestand. I seinare tid har bestanden har avteke i storleik, ei utvikling felles med mange andre vassdrag. I dag er ein usikker på mengda anadrom fisk (laks og sjøaure). Fisketeljar i utløpet av Vågsbølva skal no kartleggje vandringsmønster og tal laks og sjøaure. Nasjonal og lokal forvaltning prioriterar Nåsvassdraget ved å setje i verk tiltak som kan gje eit kunnskapsgrunnlag for vidare berekraftig forvaltning av dei fiskeribiologiske ressursane i området.

Det er viktig at Eide kommune er klar over den store verdien vassdraget har både lokalt og regionalt som økosystem og for fritidsfiske. Kommunen har m.a ei rolle i høve til vilkåra knytt til Eide vassverk og at det blir gjennomført jevnlege undersøkingar i Nåsaelva for å kartlegge bestanden av anadrom fisk og elvemusling

Dialogpunkt

- Fylkesmannen og kommunen kan samarbeide om skjøtselstiltak for å hindre gjengroing i verneområda i Eide ved koordinert verkemiddelbruk (landbruksmidlar og skjøtelsmidlar for verneområde)
- Fylkesmannen og kommunen kan samarbeide om fjerning av framande planteartar som spreier seg i Eide
- Er kommunen klar over den store ressursen som ligg i Nåsvassdraget som lokalitet for elvemusling og for friluftsliv knytt til fiske av laks og sjøaure?
- Kan kommunen vere pådrivar for å få til ei god forvaltning av fiske i vassdraget?

4.4 Forureining

Fylkesmannen er forureiningsstyresmakt for

- landbasert industri, med unntak av dei verksemdene som Miljødirektoratet er forureiningsstyresmakt for
- alle avfallsanlegg, med unntak av behandlingsanlegg for farlig avfall og anlegg for opphogging av utrangerte offshoreinstallasjonar. Fylkesmannen skal også hente inn avfallsplanar frå hamner og drive tilsyn med dei
- lokalitetar med forureina grunn som kan knytast til verksemder og bransjar som er omfatta av delegerte saksområde.
- utslepp av kommunalt avløpsvatn frå større tettbebyggelse

Fylkesmannen kan gi løyve til verksemd som fører til forureining. Når Fylkesmannen gir slike løyve, må verksemda sikre tiltak for å minske ulempa for miljøet og andre.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunane har mykje mynde og mange plikter etter forureiningsregelverket.

Avløp:

Kommunen har ei rekke roller innan avløp, både som anleggseigar, forureinar og styresmakt. God kontroll med avløpsvatn er viktig for å hindre sjukdomsspreiing og overgjødsling. Avløpskontroll er i tillegg med på å sikre godt drikkevann, unngå forureining av jordvatningsanlegg, og gi gode moglegheiter for rekreasjon som fiske og bading. Det er viktig med oppdaterte kommunale avløpsplanar, som òg inkluderer behandling av overvatn.

For verksemder der Fylkesmannen er *forureiningsstyresmakt* er det viktig med god dialog mellom Fylkesmannen og kommunen i samband med påslepp av prosessvatn til kommunalt avløpsanlegg.

Forureina grunn:

Kommunen er forureiningsstyremakt når det gjeld opprydding i forureina grunn i samband med bygge- og gravearbeid, jf. kapittel 2 i *Forurensningsforskrifta*. Kommunen skal legge inn data frå bygge- og gravesaker i databasen *Grunnforurensning*. Fylkesmannen skal gi rettleiing og vere ein pådrivar for at kommunen rapporterer i databasen.

Databasen Grunnforureining viser eigedomar der det er registrert forureining i grunnen, eller ein har grunn til å mistenke forureining i grunnen. Kommunen har plikt til å registrere opplysningar i denne databasen, og skal rapportere elektronisk rett i databasen.

Mistanke om forureina grunn må hensyntakast ved behov for terrenginngrep i grunnen. Eit terrenginngrep i forureina grunn aukar risikoen for at menneske blir eksponert for forureining. Inngrepet aukar òg risikoen for at ureininga spreier seg i miljøet. Dersom det

ikkje vert rydda i forureininga før det vert bygd og fylt ut på ei tomt, kan det vere mykje vanskelegare å rydde opp på tomta seinare.

Avfall - forsøpling:

Kommunen er forureiningsstyremakt for oppfølging av forsøplingssaker og saker om ulovlig lagring av brukte gjenstandar.

Dersom kommunen mottar meldingar, munnleg eller skriftleg, der nokon ber kommunen følgje opp ein forsøplingssak og kommunen vel å ikkje følgje opp saka, er denne slutninga å betrakte som eit enkeltvedtak som kan påklagast. Dette følgjer av forurensningsloven § 37 tredje ledd om pålegg om å rydde opp i avfall og liknande eller betale for opprydding.

Gode system for avfallshandtering er viktig for å hindre at avfall blir skjemmande, medfører helse- eller luktproblem eller andre forureiningsulemper. Avfall kan innehalde mykje miljøgifter som kan spreias i naturen og som konsentreras opp i næringskjedene om avfallet kjem på avvege eller blir brent utan kontroll. Avfall på avvege kan òg føre til skadar på dyr som ferdas i naturen.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen som forureiningsmynde i kommunen

Visnes kalk og marmorbrudd AS fikk i desember 2013 nytt utsleppsløyve frå Fylkesmannen. Løyvet inneheld endringar for drift av anlegget, og vilkåra er tilpassa aktuelle forskriftskrav på dei områder der dette er hensiktsmessig. Løyvet er påklaga av nabogruppa og vil bli sendt over til Miljødirektoratet for endelig klagehandsaming i nær framtid.

Fylkesmannen er forureiningsmynde for Eide Miljøservice AS. Vi følgjer opp anlegget særskilt, gjennom krav gitt i eiga handlingsplan for å sikre at drift av anlegget er i tråd med gitt utsleppsløyve.

Avfall:

Eide kommune er medlem av Romsdal Interkommunale Renovasjonsselskap RIR. Kommunen verker å ha eit godt system for innsamling av avfall frå private hushaldningar.

Det er òg viktig at kommunen følgjer opp ulovleg avfallshandsaming, og da spesielt handtering av bygg- og riveavfall. Vi vil minne om at verken kommunen eller Fylkesmannen har mynde til å gje løyve til brenning og/eller nedgraving av bygg- og riveavfall.

Fylkesmannen minner elles om konferansar i regi av Avfallsforum Møre og Romsdal, som er ein viktig møteplass for avfallsaktørar samt kommunal og reginal mynde.

Avløp:

Fylkesmannen vil oppfordra til bruk av heimestaden www.miljokommune.no. Denne

nettstaden er meint for dei som arbeider i kommunen og ynskjer hjelp til sakshandsaming innan miljøvern og planlegging. Elles er Fylkesmannen disponibel for å kunne hjelpe til med avklaringar om det skulle vere behov for det.

Vi vil elles anbefale kommune til å delta på aktuelle seminar i regi av Norsk Vann og driftsassistansen i Møre og Romsdal.

Forureina grunn:

Det er registrert 2 lokalitetar med mistanke om forureina grunn i Eide kommune (<http://grunn.klif.no/>). Mistanke om forureina grunn må hensyntakast ved behov for terrengeingrep i grunnen. Kommunen skal òg registrere nye saker med mistanke om forureining i Grunnforurensningsdatabasen. Gamle bålplassar og nedgravd avfall er døme på saker som bør registrerast av hensyn til framtidige generasjonar.

Dialogpunkt

- Har kommunen ei plan for oppgradering av avløpsanlegga, med eigen hovudplan for avløp?
- Korleis handterer kommunen ulovleg brenning av avfall?

Kap. 5 – Landbruk

Gjensyns glede ved Nåsvatnet. Foto: Else Marie Stølan.

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet
- Landbruk og bygdeutvikling
- Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet

Denne delen omhandler Fylkesmannen sitt inntrykk av status og utfordringer for kommunen knytt til næringsutvikling og forvaltning av areal og naturressursar retta mot landbruk og bygdeutvikling.

Fylkesmannen er kompetansesenter på landbruks- og matområdet. Vidareutvikling av kommunane si rolle som landbrukspolitisk aktør og som pådrivar innan landbruksrelatert klimaarbeid og nærings- og samfunnsutvikling er sentrale områder. Gjennom oppfølging, rettleiing og kompetanseheving skal Fylkesmannen bidra til å halde oppe god forvaltningspraksis på landbruks- og matområdet.

5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen skal medverke til at den nasjonale landbrukspolitikken blir gjennomført ved hjelp av informasjon, forvaltning av verkemiddel og lokalt tilpassa tiltak.

Fylkesmannen samarbeider med ei rekkje andre organisasjonar, fylkeskommunen og kommunane. Næringsutvikling med basis i jordbruk, skogbruk og tilknytte næringar er sentrale samarbeidsområde.

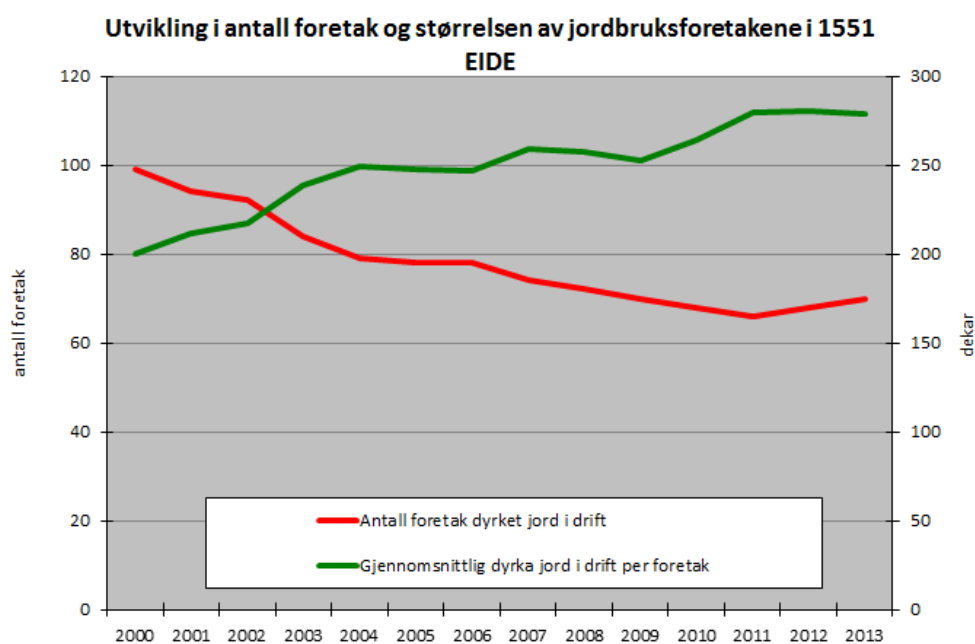
Fylkesmannen samarbeider med fylkeskommunen, Innovasjon Norge og kommunane om hoppid.no – ei felles satsing på entreprenørskap.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Eide har eit allsidig og livskraftig landbruk. Kommunen har 72 aktive gardsbruk, og av desse er 25 mjølkebruk.

Landbruket i kommunen er aktiv og utviklingsretta, og fleire har investert betydelige i nytt og utvida driftsapparat dei siste åra. Mjølkeproduksjonen er den dominerande driftsgreina. Strukturutviklinga i Eide er meir markert enn for fylket samla. Gjennomsnittsbuskapen i Eide er på over 30 kyr. Gjennomsnittsarealet er rundt 280 dekar fulldyrka.

Mjølkeprodusentane slit med same problema som fylket elles. Dette går på lav lønsemd, store strukturendringar og stort investeringsbehov. Mykje leigejord og meir transport er eit aukande problem. Over litt tid er problematikk knytt til generasjonsskifte og rekruttering kanskje den aller største utfordringa, men situasjonen her er ikkje forskjellig frå det vi ser i andre kommunar.

Kilde: Statens landbruksforvaltning, LIB - søknad produksjonstilskudd 31. juli

	Jordbrukareal	Tal føretak 2013	Tal mjølkekyr	Mjølkekvote 2013	Avverking snitt siste 3 år m3	NMSK snitt siste 3 år	Tilskot skogsveg snitt siste 3 år kr
1502 MOLDE	12 399	62	442	2 652 000	6 063	118 034	183 761
1502 KRISTIANSUN	2 930	14	39	234 000	191	560	13 333
1504 ÅLESUND	1 718	20	49	294 000	80	19 692	0
1511 VANYLVEN	22 549	122	600	3 600 000	3 741	7 285	36 000
1514 SANDE	5 588	31	121	726 000	152	1 320	0
1515 HERØY	5 115	58	43	258 000	44	0	0
1516 ULSTEIN	4 408	29	136	816 000	723	0	5 500
1517 HAREID	3 347	20	85	510 000	1 820	0	0
1519 VOLDA	15 749	107	592	3 552 000	8 902	36 432	121 452
1520 ØRSTA	34 672	187	1326	7 956 000	31 340	55 810	1 804 968
1523 ØRSKOG	4 462	34	189	1 134 000	249	9 620	51 051
1524 NORDDAL	11 361	96	373	2 238 000	4 356	4 733	75 833
1525 STRANDA	14 778	98	681	4 086 000	6 331	22 380	104 069
1526 STORDAL	3 992	28	181	1 086 000	5 329	0	331 670
1528 SYKKYLVEN	10 631	72	308	1 848 000	4 254	41 035	70 893
1529 SKODJE	3 670	18	156	936 000	5 531	227 834	70 600
1531 SULA	691	6	21	126 000	0	1 133	0
1532 GISKE	9 123	39	368	2 208 000	0	0	0
1534 HARAM	17 139	89	718	4 308 000	1 279	11 176	0
1535 VESTNES	17 796	99	759	4 554 000	12 028	77 218	13 057
1539 RAUMA	33 956	177	1218	7 308 000	16 896	230 073	423 634
1543 NESSET	22 666	106	866	5 196 000	4 240	193 215	190 576
1545 MIDSUND	4 911	25	152	912 000	0	0	0
1546 SANDØY	3 934	14	250	1 500 000	0	0	0
1547 Aukra					263	2 400	0
1548 FRÆNA	53 171	196	2910	17 460 000	780	43 349	10 833
1551 EIDE	19 494	74	770	4 620 000	1 235	7 558	19 500
1554 AVERØY	17 902	88	832	4 992 000	534	13 943	0
1557 GJEMNES	24 261	126	1061	6 366 000	3 225	107 224	57 665
1560 TINGVOLL	18 847	99	860	5 160 000	12 981	732 986	334 728
1563 SUNNDAL	21 433	112	744	4 464 000	8 789	195 880	287 500
1566 SURNADAL	35 391	164	1538	9 228 000	16 533	705 661	376 662
1567 RINDAL	24 767	95	1404	8 424 000	5 809	230 061	11 022
1571 HALSA	14 165	87	540	3 240 000	6 104	256 295	194 076
1573 SMØLA	14 381	71	170	1 020 000	0	0	0
1576 AURE	21 717	98	724	4 344 000	3 512	79 773	0

5.2 Landbruk og bygdeutvikling

Fylkesmannen skal skape møteplasser for erfaringsutveksling og formidling av forventningar mellom Fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge, kommunane og andre aktuelle regionale aktørar. Fylkesmannen leiar arbeidet med Regionalt bygdeutviklingsprogram, som er eit sentralt grunnlag for prioriteringar av bygdeutviklingsmidlane og andre virkemiddel som blir forvalta regionalt. Fylkesmannen er kompetansesenter på landbruks- og matområdet, og skal vere pådrivar innanfor landbruksrelatert klimaarbeid og nærings- og samfunnsutvikling.

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Kommunen sin rolle som tilretteleggar for næringsutvikling
- Kommunen som forvaltar av miljøretta virkemiddel
- Kommunane har ansvar for ivaretaking av jordvernet saman med regionale og sentrale myndigheiter
- Kommunar med samarbeid om felles landbruksforvaltning/kontor må vere bevisste på å ha god kontakt og samhandling med landbrukskontoret
- For dei som driv aktiv landbruksnærings i by- og tettstadnære område er arealforvaltninga eit svært viktig område

Generelle utfordringar jfr. Landbruksmeldinga for Møre og Romsdal:

- Utvikle grovfôrproduksjonane
- Halde landbruksareala i hevd
- Stimulere produksjonsmiljø og kvalitet
- Auke rekruttering, bygge kompetanse
- Styrke variert verdiskaping

Landbruksrelatert næringsutvikling er ein viktig del av oppdraget for kommunen. I dette ligg sakshandsaming og rådgjeving knytt til BU midlar og miljøpolitiske virkemiddel.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Vårt inntrykk er at denne delen av oppdraget har blitt prioritert ned, kanskje som konsekvens av kapasitetsproblema og utfordringane på forvaltningsområdet. Kommunen må følgje opp også denne delen av oppdraget, og bidra til at virkemidla som er stilt til disposisjon for næringsutvikling og miljøtiltak blir tilgjengelege for bøndene i kommunen.

Nokre kommunar fyller deler av oppdraget gjennom samarbeid med Hoppid kontora, enten i egen regi eller i samarbeid med andre kommunar.

Landbruksforvaltninga i Eide hadde tydelege kapasitetsproblem i 2013. Søknadar på SMIL og tilskot til drenering vart ikkje handsama innanfor tidsrammene, og det var ein reell risiko for at desse ressursane gjekk tapt for bøndene i Eide. Situasjonen vart handtert gjennom hjelp frå Fræna kommune, og pragmatisk handtering av sakene hos fylkesmannen. Kommunen kan ikkje pårekne dette utvida servicenivået for seinare år, og må ta grep for å få forvaltninga av desse ordningane inn i gode rammer. Kommunen bør også gjere meir for å gjere ordningane kjent for bøndene. Stor «dokumentert» etterspørsel kan over tid påverke rammene.

5.3 Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet

Fylkesmannen har ansvar for oppfølging av nasjonal landbruks- og matpolitikk regionalt og lokalt, og har ansvaret for at dei økonomiske virkemiddela blir forvalta og kontrollert i samsvar med politiske føringar og i samsvar med gjeldande lover og regler.

Fylkesmannen skal informere rettleie og tilby kompetansetiltak for kommunane innafor eigedomslovgevinga. Fylkesmannen skal handsame kalager på kommunale vedtak etter konsesjonslov, jordlov og skogbrukslov.

Gjennom oppfølging, rettleiing og kompetanseheving skal Fylkesmannen medverke til at kommunane har god forvaltningspraksis i arbeidet på landbruks- og matområdet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Sikker og effektiv forvaltning av inntektspolitiske virkemiddel

- Sikker og effektiv forvaltning av velferdspolitiske virkemiddel
- Sikker og effektiv forvaltning av miljøretta virkemiddel
- Føretakskontroll for å sikre og dokumentere forvaltninga av dei økonomiske virkemiddela
- Prosess rundt arealressurskart (AR5), slik at kartet blir eit pålitelig grunnlag i tilskotsforvaltning og arealforvaltning.
- Kvalitativt god rapportering gjennom KOSTRA

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Landbruksnæringa er heilt avhengig av kommunale tenester med god kapasitet, god kvalitet og rutinar som sikrar effektiv og sikker saksbehandling.

Slik vi ser det har kommunen god kontroll på viktige oppgåver som produksjonstilskot og sjukdomsavløyning. På andre område er det noko uklare roller, og vi har hatt inntrykk av nokre oppgåver ikkje har fått nødvendig oppmerksomheit.

Kommunen må følgje opp krava til kontroll av føretak. Minstekravet er at 5 % av søknadane skal kontrollerast. Omfanget bør ideelt sett vere større enn dette.

Kommunen skal starte rulleringa av kommuneplanen i 2014. Vårt inntrykk er at viktige prosessar er grunneigarstyrte, og at det er behov for å sjå behovet for areal til utbygging tettare opp mot både samfunnsdel og arealdel i kommuneplanen.

Dialogpunkt

- Korleis kan kommunen oppretthalde god nok kapasitet i landbruksforvaltninga?
- Kan Eide gjere meir på landbruksrelatert næringsutvikling?
Kan dette handterast gjennom Hoppid – samarbeid?
- Kva kan kommunen gjere for å få opp avverkinga i skogbruket?
- Blir ordningane SMIL og Drenering gjort kjent for næringa?

Kap. 6 – Oppvekst og utdanning

Høsttur i Svanviken. Foto: Anne Ugelstad.

- Generelt om status, utviklingstrekk
- utfordringar på fagområdet
- Barnehage
- Grunnskule

6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Barn og unge har plikt til grunnskuleopplæring, og rett til ei offentleg grunnskuleopplæring. Noreg har tiårig obligatorisk grunnskule som blir finansiert av kommunane. Barna tek til på skulen det året dei fyller 6 år. All ungdom mellom 16 og 19 år har rett til vidaregåande opplæring. Elevane kan velje mellom yrkesførebuande eller studieførebuande program, og opplæringa blir finansiert av fylkeskommunen.

Fylkesmannen skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir følgd opp av fylkeskommunale, kommunale og private skuleeigarar. Vi skal vere ein ressurs og eit serviceorgan for kommunar, fylkeskommunar og andre med oppgåver innanfor opplæring, til dømes private skular, studieforbund og folkehøgskular.

Fylkesmannen skal dessutan bidra til å ivareta rettane og rettsvernet til elevar, føresette, læringar og deltakarar i vaksenopplæringa.

6.2 Barnehage

Barnehagen skal vere ei pedagogisk verksemd som gir barn under skulepliktig alder gode tilhøve for utvikling og aktivitet. Alle kommunar har ei lovfesta plikt til å tilby nok barnehageplassar, og kommunane har også ansvar for å finansiere barnehagane.

Fylkesmannen skal medverke til å nå dei nasjonale måla for barnehagepolitikken.

Fylkesmannen skal mellom anna:

- utføre tilsyn
- gi generell informasjon og rettleiing
- sikre rettar gjennom behandling av klager og andre enkeltsaker
- leggje til rette for og vere pådrivar i arbeidet med å betre kvaliteten
- forvalte statlege tilskot
- medverke til tverrfagleg samarbeid

Fylkesmannen sine fokusområde:

Retten til barnehageplass: Fylkesmannen skal følgje opp kommunane og sjå til at dei oppfyller retten til barnehageplass.

Rekruttering: Fylkesmannen skal prioritere og sette i verk tiltak for auka rekruttering til barnehagelæreryrket gjennom satsinga GLØD.

Likestilling: Fylkesmannen skal bidra med å auke rekrutteringa av menn til barnehagelæreryrket.

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen: Fylkesmannen skal på fleire området arbeide med tiltak for å auke kvaliteten i barnehagane, mellom anna:

- bidra til vidareføring av satsinga Vennskap og deltakelse - kompetansesatsing for barnehagetilsette til dømes tiltak for å ta i vare mangfalds- og likestillingsperspektivet
- bidra til implementering av rettleiaren Barns trivsel – voksnes ansvar gjennom samarbeid med relevante aktørar
- informere om tiltaka for rettleiing av nyutdanna barnehagelærarar

Økonomisk likeverdig behandling: Prioritere informasjon knytt til kommunane sin praktisering av forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlege tilskot til ikkje-kommunale barnehagar

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Retten til barnehageplass:

Ut frå Fylkesmannens vurdering oppfyller kommunen retten til barnehageplass.

Rekruttering:

Kommunen hadde 32% av styrarar og pedagogiske leiarar på dispensasjon frå utdanningskravet i des. 2013. Det betyr 7 av 22 på dispensasjon. Fylkessnittet ligg på 17%, og Eide kommune synest såleis å ha ei betydeleg utfordring med rekruttering av kvalifisert personell. Sett i forhold til SSB sine prognosane for befolkningsutviklinga, vil behovet for tilsette i barnehagane vere stabilt framover, også på lang sikt (2020- 2040).

Likestilling:

Det var 5,9% menn tilsette i basisverksemda i barnehagane i Eide i 2013, mot 6,3% i heile fylket og 11,5% for landet.

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen:

Fylkesmannen sin kjennskap til innhaldet i barnehagesektoren kjem i det vesentlege frå gjennomført tilsyn og kontakt i samband med utviklingsmidlar, konferansar, møte m.m.. Det er no fleire år sidan Fylkesmannen hadde tilsyn med barnehageområdet i kommunen.

Økonomisk likeverdig behandling:

Eide kommune har fire kommunale barnehagar og treng såleis ikkje forhalde seg til forskrift om likeverdig økonomisk behandling av ikkje-kommunale barnehagar.

Nøkkeltal for barnehageområdet for 2012

Indikatorar	1551 Eide	KOSTRA gr. 2	M&R	Landet u/ Oslo
Del av barn 1-5 år med barnehageplass	83	89	93	91
Del av barn i barnehagane som er minoritetsspråklege	2,5	8,1	8,3	10,1
Del av barn i barnehagar i kommunale barnehagar	100	72	49	51
Del av tilsette med førskolelærerutdanning	26,7	31	29,3	33,7
Del av assistentar med fagutdanning eller tilsvarande	57	38	28	29
Del av tilsette i barnehagane som er menn	4,2	4,3	4,5	7,5
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale barnehagar per korrigert opphaldstid (kr)	51	54	52	52
Kommunale overføringer av driftsmidlar til private barnehagar per korrigert opphaldstid (kr)	..	30	34	37
Styrka tilbod etter barnehagelov(kostra-funksjon 211) og spesialpedagogisk hjelp etter opplæringslov (§ 5-7)				
Andel av barn i barnehagar som får ekstra ressursar til styrka tilbod (f 211)	12,7	13,7	14,3	15,4
Brutto driftsutgifter per barn som får ekstra ressursar etter funksjon 211	121240	61683	63437	62484
Andel barn i barnehagar med spesialpedagogisk hjelp etter oppl. § 5-7	4,3		2,8	2,1
Årstimar hjelp per barn etter § 5-7	423		410	518
Fordeling av timar på (spesial)pedagog/ assistent etter § 5-7	18/82		38/62	56/44

Dialogpunkt

- Korleis arbeider kommunen med å få rekruttert fleire tilsette med barnehagelærerutdanning, og korleis blir myndet til å gi dispensasjon frå utdanningskravet praktisert?
- Kvifor blir det meste av den spesialpedagogiske hjelpa til førskulebarn utført av assistentar?

6.3 Grunnskule

Med grunnopplæring meiner vi grunnskule og vidaregåande opplæring. Opplæring på grunnskulenivå er eit kommunalt ansvar, medan fylkeskommunen har ansvar for opplæringa på vidaregåande nivå. I tillegg kan private skuleeigarar tilby grunnopplæring.

Fylkesmannen medverkar til kvalitetsutvikling av grunnopplæringa gjennom rapportering, vurdering og rettleiing. Fylkesmannen utøver dessutan tilsyn, ser til at vedtak er lovlege og handsamar klagesaker knytt til grunnopplæringa.

Fylkesmannen koordinerer avvikling av sentralt gjeve eksamen i vidaregåande opplæring.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Læringsmiljø: Elevane har rett på et læringsmiljø som fremmar helse trivsel og læring (jf opplæringslova § 9a-1). Status på området kan indikerast gjennom resultat frå elevundersøkinga for indikatorar relatert til læringsmiljøet.

Fylkesmannen har i perioden frå hausten 2010 og fram til i dag ført tilsyn med kor godt skulane arbeider med skulemiljøet på områda førebygging, individuelt retta arbeid og brukarmedverknad. FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011 og 2012 støtta prosjekt som siktar mot å utvikle skulane sitt systematiske arbeid med temaet.

Ressurssituasjonen: Fylkesmannen følgjer med på utviklinga av ressursbruken i skulen, herunder andel elevar som får spesialundervisning og kor stor andel av ressursane som blir brukt til spesialundervisning kontra ordinær undervisning. Ein auke i bruken av spesialundervisning som medfører reduksjon av ressursar til ordinær undervisning er etter FM si vurdering ei uønska utvikling. FM har dei siste åra presentert statistikk på området på arenaer med kommunane og sett fokus på utviklinga.

FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011, 2012 og 2013 støtta prosjekt som siktar mot å forbetre kommunane, skulane og PPT sitt arbeid med spesialundervisninga.

Tilstandsrapporten og skuleeigar sitt ansvar: Fylkesmannen har fokus på at skuleeigar brukar tilstandsrapporten etter opplæringslova § 13-10 som grunnlag for drøftingar og når ei skal ta avgjerdsler på politisk skuleeigarnivå.

Fylkesmannen samarbeider med KS og M&R fylkeskommune om skuleeigarprogrammet «Den gode skuleeigar» som blir gjennomført i 2013 og 2014. Rindal kommune deltek i programmet.

Vurdering for læring: Overordna målsetting er å legge til rette for at skuleeigar og skular kan vidareutvikle ein vurderingskultur og ein vurderingspraksis som har læring som mål. Dette er ei fireårig satsing som har vart frå hausten 2010. Møre og Romsdal er med i 4. pulje som starta no våren 2013.

Ungdomstrinnssatsinga: På grunnlag av Meld. St. 22 *Motivasjon – mestring – muligheter* (Ungdomstrinnsmeldiga), er det frå sentralt hald utarbeidd ein eigen strategi for gjennomføring av satsinga på ungdomstrinnet i fem år framover. Målsettinga er eit meir praktisk, variert, relevant og utfordrande ungdomstrinn som skal auke elevane sin motivasjon og læring. Regjeringa gjer tre hovudgrep som skal bidra til dette: innføring av valfag, auka fleksibilitet og prioriterte verkemiddel for utvikling av forbetra undervisning i den ordinære opplæringa.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

I Eide kommune har det vore ei positiv utvikling i tala for kor ofte elevane i kommunen seier at mobbing førekjem, både på 7. og 10 trinn. Tala for 10. årstrinn viser nivå som var dårlegare enn både lands- og fylkessnitt i 2010, men klart betre enn landssnitt og fylkessnitt i 2013. Tilsvarande for 7. årstrinn vise gjennomsnittleg score dei fleste åra, men litt under snitt i 2013.

Ressurssituasjonen:

Eide har hatt ein kraftig auke av andel elevar med spesialundervisning dei siste åra, frå 4,1% i 2005 til 11.1% i 2013, eller frå 20 elevar til 54 elevar . Tilsvarande utvikling i fylket har gått frå 6% i 2005 med topp på 9,3% i 2012 og ein nedgang til 8,9% i 2013.

I same perioden har den samla lærartettleiken vor uendra, men betydeleg større andel ressursar har gått til spesialundervisning.

Vurdering for læring:

Eide kommune er ikkje direkte med i satsinga Vurdering for læring. Denne nasjonale satsinga går ut på å auke kvaliteten på elevvurderinga, som eit virkemiddel til betre læring for elevane. Det er andre kommunar i fylket og i Romsdal med i satsinga og det er meininga at desse skal bidra til spreiring av kunnskapen dei får gjennom satsinga også til andre.

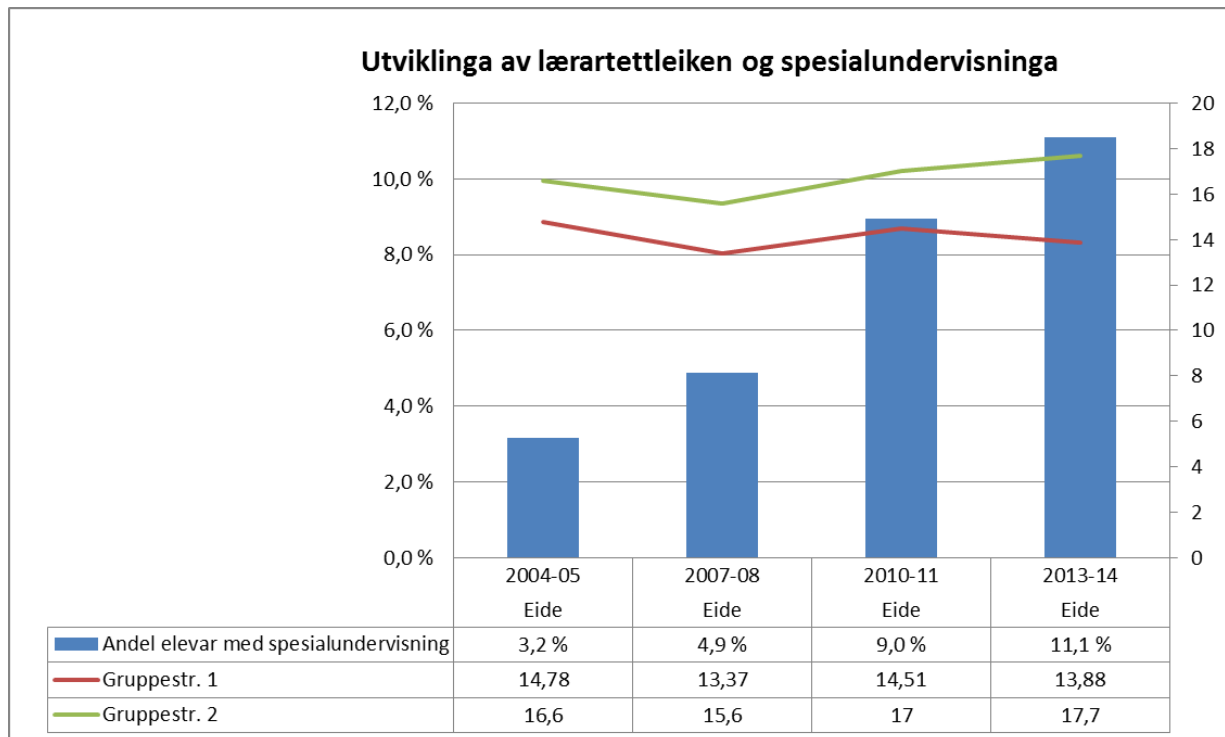
Ungdomstrinssatsinga:

Satsinga er i starten og kommunane har våren 2013 blitt invitert til ei kartlegging av kompetansebehov innanfor dei prioriterte områda. Det vil blir gitt tilbod om støtte til skulebasert kompetanseutvikling til alle ungdomsskulane i landet med oppstart anten hausten 2013, 2014, 2015 eller 2016. Det blir viktig at kommunane, ut frå eigne planar og behov, legg opp ein eigen strategi for satsinga. Det bør der klargjerast om og korleis dei vil utnytte tilboda om støtte frå eit høgskulemiljø, og korleis dei legg opp utviklinga av ungdomstrinnet også utanom perioden på tre semester der dei får ekstern bistand. Eide er sett opp i pulje 1 og har starta opp med bistand frå Høgskulen i Volda frå og med hausten 2013.

Nøkkeltal for grunnskoleområdet for 2012 (tal for 2013/14 i parentes)

Indikatorar	1551 Eide	KOSTR A-gruppene 2	M&R	Landet u/ Oslo
Elevar per kommunal skule	120	129	164	206
Gjennomsnittleg gruppestorleik, 1.-10.årstrinn	13,3 (13,9)	11,6	13 (13)	13,5 (13,5)
Del av elevar i grunnskolen som får spesialundervisning	11 (11,1)	10,7	9,3 (8,9)	8,6 (8,3)
Del av elevar i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	4,4	3,5	4,6	5,5
Del av timar til spesialundervisning av lærartimar totalt	20,6 (27)	19	19,2 (18,0)	18 (17,8)
Del av elevar i grunnskolen som får tilbod om skoleskyss	36	48	29	24
Gjennomsnittleg grunnskolepoeng	40,8	..	40,3	39,9
Andel elevar med direkte overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring	120	98,7	98,1	97,9

Utviklinga av prosentdel elevar med spesialundervisning sett opp mot lærartettleik (gruppestorleik) dei siste ni åra.

Tilsyn 2009-2013:

Fylkesmannen hadde i 2011 tilsyn med kommunen og skular sitt lokale arbeid læreplanane etter Kunnskapsløftet (LK06) og skulebasert vurdering. Det vart gitt nokre pålegg som gjaldt utforminga av enkeltvedtak om spesialundervisning og planar for samanhengen mellom denne og den ordinære opplæringa.

Klagesaker 2011-13:

Det har ikkje kome inn klager på standpunktkarakterar i 2011 eller i 2013. I 2012 fekk vi inn 1 klager som vart sendt tilbake for ny handsaming.

Det har ikkje vore sendt over klager til Fylkesmannen på områda spesialundervisning (§5-1), spesialpedagogisk hjelp til førskulebarn (§5-7) eller psykososialt skulemiljø (§9A-3) i 2011, 2012 eller 2013.

Dialogpunkt

- Korleis arbeider kommunen med å følgje opp skulane sitt arbeid med skulemiljøet?
- Korleis ser kommunen på den høge andelen elevar med spesialundervisning og stor ressursbruk til dette?
- Korleis har kommunen tenkt å leggje opp arbeidet med ungdomstrinnsatsinga.

Kap. 7 – Helse og sosial

Fylkesmannen mottek få klagar på helse- og omsorgstenester i Eide.

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Kommnehelse
- Pleie og omsorg
- Sosialtenesta
- Barnevern
- Gjennomføring av helsehjelp med tvang
- Psykisk helsearbeid
- Rusfeltet

7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er et forvaltnings- og kompetanseorgan og skal medverke til å gjennomføre nasjonal politikk i helse- og omsorgssektoren regionalt og iverksetting av sektorpolitikken gjennom kommunane. Fylkesmannen skal drive rådgiving mot sentrale myndigheter, kommunane, fylkeskommunane, helseforetaka, frivillige organisasjonar og befolkninga. Dette inneber blant anna å informere, rettleie og gi råd innan helse- og omsorgslovgivinga, sosiallovgivinga og barnevernlovgivinga.

Gjennomføring av samhandlingsreforma vil kreve ekstra merksemd i åra framover. Vidare har Fylkesmannen oppgåver knytt opp mot kvalitetsutvikling og prioritering i helse- og omsorgstenesta. Fylkesmannen har gjennom eit eige fullmaktsbrev fullmakt til å forvalte ulike tilskotsordningar.

Fylkesmannen skal, som tilsynsmyndigheit, ha kunnskap om barns oppvekstforhold, befolkningas levekår, helsemessige forhold i befolkninga og behov for barnevernstenester, sosiale tenester i Nav og helse- og omsorgstenester. Fylkesmannen skal vidare kontrollere om tenestene blir utøvd i tråd med krav i barnevernloven, lov om sosiale tenester i Nav, lov om kommunale helse- og omsorgstenester, spesialisthelsetenestelova m.v. og gripe inn overfor verksemder som utøver sine tenester i strid med lovgivinga. Fylkesmannen skal føre tilsyn med alt helsepersonell og anna personell i kommune- og spesialisthelsejeneste som yter helse- og omsorgstenester.

7.2 Kommunehelse

Dette delkapitlet omhandlar kommunens lovpålagde ansvar for legetenester og øyeblikkeleg hjelp, helsestasjonstenester, skulehelsetenester og førebyggjande helsearbeid. Desse tenestene er forankra i Lov om kommunale Helse- og omsorgstenester.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Legetenester

Fylkesmannen har eit følgje-med ansvar når det gjeld forsvarlege legetenester og tilstrekkeleg legedekning i kommunane.

Fylkesmannen fylgjer med i utviklinga av nye tilbod om øyeblikkelig hjelp i kommunane (ø-hjelp), korleis tilboda blir organisert og korleis samarbeidet med helseføretaket sikrar trygge tenester for befolkninga.

Fylkesmannen fylgjer også med på prosessar omkring organisering av legevaktstjenester. Eide er ein del av eit legevaktsdistrikt, med base i Kristiansund. Frå 2014 skal også nytt digitalt nødnett innførast i Møre og Romsdal. Fylkesmannen stiller seg positiv til legevaktssamarbeid, og er av den oppfatning at dette vil samla sett gjere tjenesten meir robust og kvalitetsmessig sett betre.

Førebyggjande helsetenester

Fylkesmannen har fokus på førebyggjande helsetenester og forvaltar tilskotsmidlar til etablering av frisklivssentral i kommunane.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fastlegetenesta

I hht. Helfo har Eide tre fastlegelister. Pr. 24.02.14 alle tre listene «opne». I tillegg har kommunen turnuslege. Fylkesmannen oppfatter fastlegetenesten som stabil.

Fylkesmannen mottok få klager på helse- og omsorgstenester i Eide. I 2013 behandla Fylkesmannen ein klage på helse- og omsorgstenester og ein omhandlande vederlag i forbindelse med opphold i sykehjem.

Fylkesmannen fekk i 2013 oversendt fem vedtak om somatisk helsehjelp med tvang frå Eide kommune. Alle vedtaka var fatta ved Eide sjukeheim.

Med samhandlingsreforma i mente, vil behovet for legetilgang sannsynlegvis auke i åra som kjem. Det er derfor avgjerande at kommunen planlegg framtida med bakgrunn i dette.

Helsefremjande og førebyggjande arbeid

Gjennom føringane av samhandlingsreforma og nytt lovverk skal kommunen ha tilbod om helsefremjande og førebyggjande tenester for innbyggjarane. Eide kommune har etablert frisklivssentral. Kommunen fekk tilskot i 2010 for planlegging og etablering av frisklivssentral. Kommunen fekk og tilskot i 2013 for å vidareutvikle frisklivssentralen og etablere frisklivstilbod til barn og unge og deira familie.

Helsestasjonsteneste og helseteneste i skolen

Årsverk i alt til førebygging, helsestasjon og skolehelseteneste har auka frå 2010 til 2012. Kommunen har etablert helsestasjon for ungdom. (kjelde: Kostra). Eide kommune får kr 134 000 til styrking av helsestasjon- og skolehelseteneste innan dei fire inntekter for 2014.

Fylkesmannen har ikkje hatt klager, eller tilsyn med helsestasjon- og skolehelsetenesta på fleire år, og er ikkje kjent med kvaliteten på områdene.

Dialogpunkt

- Korleis vurderer kommunen tilgangen på fastlege i kommunale oppgåver, eksempelvis sjukehjem, helsestasjon, miljørettet helsevern, både nå og i de kommande år?
- Ser kommunen behov for å gjere særlege tiltak for å rekruttere fastlegar til kommunen? Korleis vil evt. kommunen i framtida sikre dekning av fastlegar?
- Kva er den største utfordringa kommunen ser når det gjeld kommunal ø-hjelp, herunder organisering av akutt plasser, legevaktsteneste med digitalt naudnett, legevaktsbemanning og ambulansetenester?
- Inneber det lave antallet vedtak om tvungen somatisk helsehjelp at det i svært liten grad blir nytta tvang i helsetenesta i kommunen?
- Kva er den største utfordringa for kommunen i arbeidet med helsefremjande og førebyggjande tiltak?
- Kva plan har kommunen for styrking av helsestasjon- og skolehelsetenesta i 2014?

7.3 Pleie og omsorg

Pleie og omsorgstenestene i kommunen skal syte for at personar med hjelpebehov får forsvarleg og god hjelp i samsvar med sitt individuelle behov. Det gjeld tenester som til dømes sjukeheim, heimesjukepleie, praktisk bistand og rehabilitering.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har mange oppgåver knytt til dette tenesteområdet, mellom anna gjennom den nasjonale satsinga Omsorgsplan 2015, som no er utvida til 2020.

- Demensplan 2015 - Gode og forsvarlege tenester til personar med demens
- Kompetanseløftet 2015
- Kvalitet

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Demensomsorg

I 2010/2011 blei det gjennomført ei nasjonal kartlegging av tilbodet til personer med demens. I tillegg har Fylkesmannen sendt ut brev til alle kommunane for å følgje opp den enkelte kommune etter den nasjonale kartlegginga. Det viser at Eide kommune arbeider målretta med tiltak knytt til demensplan 2015.

Framtidige omsorgsutfordringar skal stå på dagsorden i det ordinære kommune- og økonomiplanarbeidet med spesielt fokus på: Eit helse- og sosialtenestetilbod som er tilpassa at talet på personar med demens og deira pårørande er aukande. Den nasjonale kartlegginga 2010/2011 viser at kommunen har eigen demensplan ,skjerma eining og dagaktivitetstilbod.

I 2013 oppretta kommunen demensteam, starta opp pårørandeskule og auka dagaktivitetstilbodet til personar med demens. Kommunen har noko aktivitet på demensens ABC , 23 tilsette som fullfører i 2014.

Kompetanse

I 2013 var det seks tilsette som fullførte vidareutdanning i miljøarbeid retta mot menneske med funksjonsnedsetting. I 2014 er det tre personar som er under utdanning , to på vidareutdanning , psykisk helsearbeid og rehabilitering og ein tilsett som helsefagarbeidar. I følgje rapporteringa for Kompetanseløftet i 2014 har ikkje kommunen læreplass i helsefagarbeidet.

Andel årsverk i brukarretta tenester m/ fagutdanning(Enhet %)

Kommunar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Eide	79	81	78	74	75	72

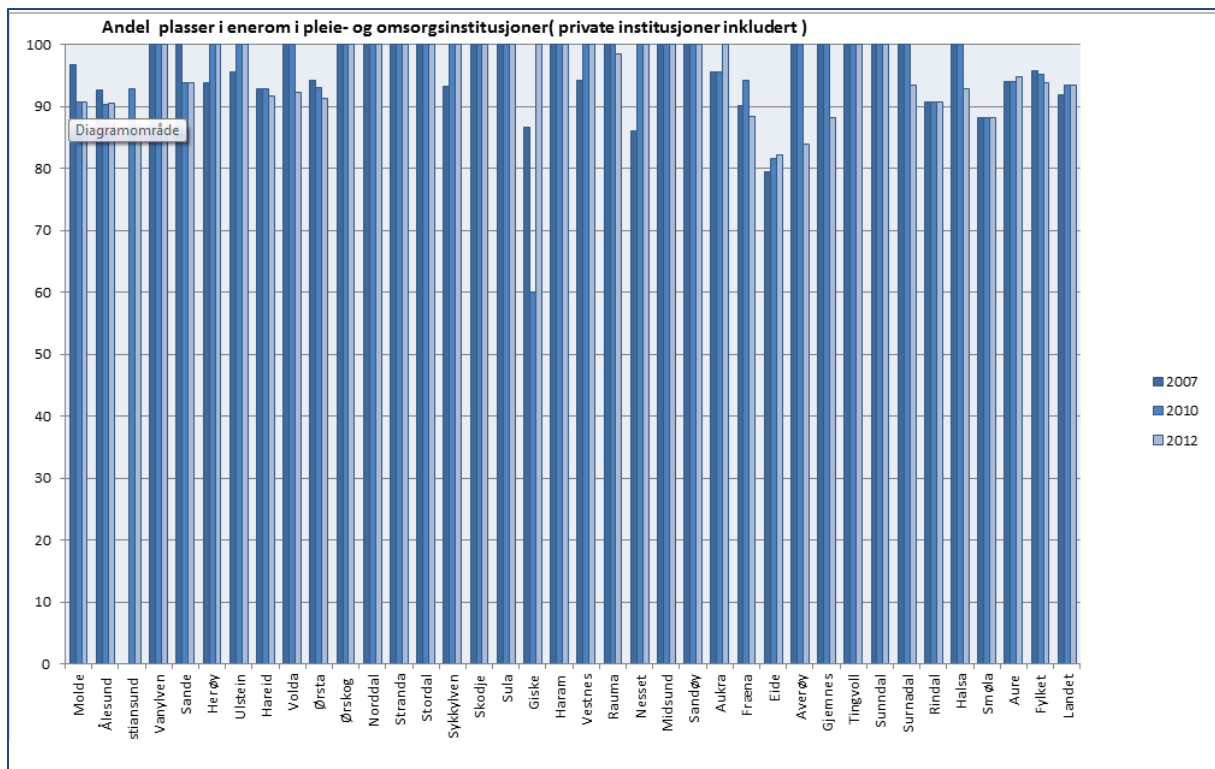
Det er eit mål for Kompetanseløftet 2015 i vårt fylke, at 90 prosent av dei tilsette i brukarretta pleie- og omsorgsteneste skal ha helse- og sosialfagleg utdanning. Det er eit ambisiøst mål, som krev felles initiativ frå både utdanningsinstitusjonar og kommunar. Eide kommune har 72 % andel årsverk i brukarretta tenester med fagutdanning . Det er ein reduksjon på 7 % frå 2007. Høgste andel i perioden 2007- 2012 var 81 % i 2008 .

Andel årsverk utført av ansatte, 55 år og eldre	2007	2010	2011	2012
1551 Eide	22,4 %	33,0 %	30,8 %	31,5 %
Samlet Møre og Romsdal	22,4 %	25,4 %	26,6 %	27,2 %
SAMLET LANDET	20,0 %	22,1 %	22,9 %	23,2 %

Kommunane i Møre og Romsdal samla sett har ein større del tilsette over 55 år i helse– og omsorgstenesta enn gjennomsnittet for landet. Møre og Romsdal har 27,2 prosent over 55 .Eide kommune har 31.5 % andel eldre arbeidstakarar. Det er 4,3 % over gjennomsnittet i fylket og 8,3 % over landsgjennomsnittet. Det inneber eit stort behov for nyrekruttering til yrka for å sikre tilstrekkeleg tilgang på personell med nødvendig kompetanse til oppgåvene i kommunane

Andel plassar i einerom i pleie- og omsorgsinstitusjonar (Enhet %)

Kommunar i Møre og Romsdal	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Eide	79.5	79.5	79.5	81.6	84.2	82.1
Møre og Romsdal	95.8	96.2	96.4	95.3	95.2	93.9
Landet	92.0	93.6	93.8	93.4	93.8	93.5

Eide kommune har i perioden 2007-2011 hatt 79.5 % - 84.2 % andel plassar i enerom , men i 2012 var andelen 82.1% .Kommunen har den lågaste andelen i Møre og Romsdal og ligg 11.4 % under landsgjennomsnittet og 11.8 % under gjennomsnittet i fylket. Fylkesmannen er av den oppfatning at det er viktig å halde fast på den tydelege nasjonale målsettinga om at personar som skal bu på institusjon over lengre tid, skal få tilbud om eige rom. Dette er også forankra i Forskrift om kvalitet i pleie og omsorgstenestane, som seier at kommunen skal utarbeide skriftlege nedfelte prosedyrar som søker å sikre at brukarar av pleie- og omsorgstenester får tilfredsstilt grunnleggande behov som tilbud om eige rom ved langtidsopphold.

System for brukarundersøkingar i heimetenesta og sjukeheim - Ja (1) og nei(0)

Region	2011	2012
Eide	1	1

Eide kommune har nytta brukarundersøking i sjukeheim og heimeteneste. Ei brukarundersøking kan vere nyttig for å få korrektiv til tenestene og for å måle effekten av nye tiltak.

Legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim

<u>Region</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>	<u>Legetimer per uke per beboer - lokal norm 2008</u>
Eide	0,21	0,21	0,22	0,22	0,21	0,22	0,25
Møre og Romsdal	0.26	0.26	0.29	:	0.33	0.38	
Landet	0,31	0,33	0,34	0,37	0,39	0,43	

Indikatoren viser gjennomsnittleg tal på legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim og buform med heildøgns omsorg og pleie. 0.25 timer tilsvarar 15 min. pr beboar.

I 2007 blei kommunane bedt om å talfeste kor mange legetimar som kreves for å oppfylle lovkravet om fagleg forsvarleg tenester og eigne krav til kvalitet på legetenesta i sjukeheim, basert på risiko- og behovsvurderingar. Eide kommune sette 0,25 legetimar pr. veke pr. bebuar som lokal norm. Kommunen har ikkje nådd målet , det er eit avvik på 0.03 legetimar pr. veke pr. bebuar .Eide kommune ligg 0,16 legetimar pr. veke pr. bebuar under gjennomsnittet i Møre og Romsdal og 0,21 under landsgjennomsnittet.

Det er framleis grunn til å ha eit sterkt fokus på utviklinga når det gjeld legetid i sjukeheimar og i pleie- og omsorgstenestene elles, spesielt med tanke på at bebuarane i sjukeheim ofte har fleire og meir komplekse helseproblem. Det er om lag 75- 80 % av bebuarane som har kognitiv svikt eller ein demenssjukdom. Kortare liggetid på sjukehus, auka vektlegging av korttids- og rehabiliteringsopphald og styrking av palliativ behandling stiller òg større krav til medisinsk-fagleg kompetanse i sjukeheim. Etter innføringa av Samhandlingsreforma er utbygging av akuttplassar og lokalmedisinske senter viktige verkemiddel for kommunane.

Dialogpunkt

- Har kommunen riktig normtall på legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim i 2013, basert på risiko- og behovsvurdering?
- Kva vil kommunen gjer for å få einarom til alle?
- Kva gjer kommunen for å auke andel årsverk med fagutdanning?
- Kva pasientgruppe er det som har minst fagutdanna personell?

7.4 Sosialtenesta

Kommunens oppgåver på sosialtenesteområdet er knytt til Lov om sosiale tenester i NAV. Hovudoppgåva for det kommunale tenesteområdet i arbeids- og velferdsforvaltninga er å medverke til at fleire kan kome i arbeid, vidareutvikle arbeidet på fattigdomsområdet og sikre god forvaltning av lov om sosiale tenester i NAV.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Vi har fokus på korleis kommunen forstår og anvender lova og forskriftene, og om barn og unge sin situasjon blir vektlagt i sakshandsaminga. Kommunen har eit sjølvstendig ansvar for rett kompetanse i kontora, men fylkesmannen medverkar til kompetanseutvikling ved å legge til rette kurs og opplæring for tilsette.

Fylkesmannen ga i 2012/13 opplæring i sosialtenestelova i NAV, med tilhøyrande forskrifter og rundskriv over til saman 5 dagar.

Fylkesmannen har fokus på oppfølging av framandspråklege og flyktingar/innvandrar, og deira behov for sosiale tenester og hjelp til arbeid og integrering i samfunnet.

Fylkesmannen følgjer med i kommunen sitt arbeid mot fattigdom og sosial ulikskap, og forvaltar tilskot til utvikling av gode tenester.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannens bilde av i NAV kontoret i Eide er på grunnlag av den kunnskapen vi har frå før og etter samtale med NAV leiar. Vi skildrar i hovudsak sosialtenesteområde som kommunen har ansvar for.

Organisering/leiing/partnarskap/generelt:

Sidan NAV Fræna og Eide ble etablert i 2008 og 2009 har det vore tre ulike leiarar ved kontoret, i tillegg til en midlertidig leder hausten 2011. Dagens leiar begynte i kontoret i januar 2012. NAV Fræna og Eide er etablert i eit samarbeid mellom NAV Møre og Romsdal og kommunane, partane har inngått en samarbeidsavtale om drift av den felles NAV-eininga som har lokalkontor i begge kommunane.

Dei kommunale tenestene ved NAV-kontoret, inklusive flyktingtenesta, er organisert i eit interkommunalt samarbeid mellom Eide kommune og Fræna kommune etter Kommunelovens § 27. Samarbeidet skal ivareta Fræna og Eide kommunes oppgåver knytt til

drift av et felles NAV-kontor og der statlig og kommunalt tilsette personell kan utføre oppgaver, også fatte enkeltvedtak på kvarandre sitt myndighetsområder. Psykiatritenesta er også lagt til NAV-kontoret, men drives etter en vertskommunemodell med Eide kommune som vertskommune.

Oversikt kommunale tenester:

Minimumsløysning:	Fræna	Eide
Opplysning, råd og veiledning, herunder økonomisk rådgivning	x	x
Økonomisk stønad (sosialhjelp)	x	x
Midlertidig bustad	x	x
Individuell plan	x	x
Kvalifiseringsprogram med tilhøyrande stønad	x	x
Generelle oppgåver	x	x
Tillegstenester:		
Flyktningtenesta/introduksjonsordning	x	x
Tiltak for rusmiddelavhengige	x	x
Psykiatriteneste	x	x
Uttalelse i skjenke- og løyvesaker for alkohol	x	x
Bustad til sosialt vanskeligstilte		x
Støttekontaktordning innanfor rus/psykiatri		x
Bustadtilskot/-lån til utbetring		x
Transportordning		x
Parkeringsbevis		x

Samarbeidsavtalen er under evaluering og skal snart fornyas og dei skal velje mellom tre ulike modellar:

1. Eit felles NAV-kontor for Fræna og Eide, med Fræna kommune som vertskommune.
2. Eit felles NAV-kontor for Fræna og Eide, med Eide kommune som vertskommune.
3. To separate NAV-kontor for Fræna og Eide med kvar sin leiar.

Kvalifiseringsprogram:

Kontoret har per i dag ingen deltakarar, arbeidet skal no prioriterast gjennom at gjennom større fokus på identifisering av aktuelle deltakarar.

Økonomi og gjeldsrådgiving:

Kontoret merkar auka etterspørsel for tenesta økonomi- gjeldsrådgjeving. Vidare opplever dei sjølv at dei forvaltar økonomien til relativt mange brukarar. Dei vil framover jobbe for at fleire kan ta over ansvaret for sin eigen økonomi jf prinsipp «hjelp til sjølvhjelp». Dei er med i interkommunalt prosjekt i Tenesteområde Romsdal og har nettverksmøter med andre gjeldsrådgivarar.

Bustader:

Det opplyst at det er prekær mangel på midlertidige bustader. Kommunen har på grunn av dårlig økonomi utsatt arbeidet med bustadsosial handlingsplan til 2017. Kommunen har ikkje bustadsosialt prosjekt i regi av Fylkesmannen.

Barn og unge:

Kontoret har som mål å følge tett opp unge under 24 år. Har samarbeid med Fræna vg skule og ønskjer å utvikle dette vidare. Når det gjeld «drop out» opplever dei ikkje å skilje seg ut frå andre kommunar. Kommunen har ikkje barnefattigdomsprosjekt i regi av Fylkesmannen.

Rus:

Dei opplever auka rapportering om meir synleg rusproblem og ønskjer å ta tak i desse problema på systemnivå, gjennom samarbeid og felles strategi. Sjå også punkt 7.8.

Tilsyn:

Eide kommune har ikkje hatt landsomfattande tilsyn med dei sosiale tenestene i NAV. NAV Fræna derimot hadde tilsyn i 2011 og fekk avvik og fordi Fræna og Eide har felles NAV leiar vert det opplyst at erfaringane frå Fræna er overført til Eide. NAV leiaren seier at «Dei har fått presentert rapporten og dei oppdaterte rutine som er utarbeidd. Denne gjennomgangen har vore nyttig, og ein har med utgangspunkt i resultatane frå tilsynet satt fokus på område som kan forbetrast.»

Klagesaker:

Det har vore ei klagesak om økonomisk hjelp i 2013. Fylkesmannen kom fram til ein annan konklusjon enn NAV, og gav delvis medhald til klagar. Men NAV hadde gjort ei grundig saksbehandling, og fylkesmannen hadde ikkje grunnlag for å kritisere denne.

Dialogpunkt

- Korleis fungerer partnerskapet mellom kommunen og NAV Møre og Romsdal?
- Kva gjer kommunen for å redusere negative konsekvensar av svak økonomi hos familiar med barn og ungdom? Både på systemnivå og i enkeltsaker.
- Korleis løyser kommunen eventuelle rusproblem som oppstår, kven har ansvaret for kva?
- Korleis vil kommunen løyse problemet med manglande midlertidige bustadar?

7.5 Barnevern

Ei kjerneoppgåve for barneverntenesta i kommunane er å undersøke saker der det er bekymring for barn. Ut i frå ei konkret vurdering av tilhøva kan barneverntenesta sette inn tiltak. Hjelpetiltak i heimen er mest vanleg, og det skal i desse sakene ligge føre ein tiltaksplan. I alvorlege situasjonar kan barnet takast under omsorg og plasserast utanfor heimen, anten i fosterheim eller i institusjon. Det er fylkesnemnda som tek avgjerd i slike tilfelle.

Statsbudsjetta dei tre siste åra (1011 – 2013) har hatt midlar til styrking av det kommunale barnvernet. Satsinga skal setja kommunane i betre stand til å utføre sine lovpålagte oppgåver etter barnevern-lovgjevinga. Det blir satsa både på fleire stillingar og på kompetanseheving. Dette er vidareført i statsbudsjettet for 2014.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen skal følgje opp kommunane med tilsyn i barnevernet, samt følgje med på kommunen sine planar for styrking/utvikling av tenesta. Statsbudsjetta dei tre siste åra (1011 – 2013) har hatt midlar til styrking av det kommunale barnvernet. Det blir satsa både på fleire stillingar og på kompetanseheving. Dette er vidareført i statsbudsjettet for 2014. Fylkesmannen har ei rolle både med å fordele styrkingsmidlar og følgje opp resultatet av satsinga. Stillingane er finansiert gjennom øyremerka tilskot. Det er fordelt til saman 36,5 stillingar i vårt fylke frå 2011 til 2013. Satsinga skal setja kommunane i betre stand til å utføre sine lovpålagte oppgåver etter barnevern-lovgjevinga. Fylkesmannen skal følgje opp kommunane både med tilsyn og med kommunen sine planar for styrking/utvikling av tenesta. Eide kommune fekk i 2011 kr 50.000 til kompetansestyking og samhandlingstiltak.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Barneverntenesta gjekk inn i interkommunalt samarbeid med Molde, Midsund og Aukra i 2013. Kommunen hadde tidlegare mange fristbrot i undersøkingssakene. Ved siste rapportering 2. halvår 2013, ligg dei godt an både med fristane og når det gjeld den lovbestedte oppfølginga av barn i fosterheim.

Dialogpunkt

- Tilhøvet mellom andre instansar og barneverntenesta / vert aktuelle saker meldt?
- Kor langt er kommunen komen med å inngå interkommunalt samarbeid?
- Korleis styrke barneverntenesta sin legitimitet?

7.6 Gjennomføring av helsehjelp eller omsorgstenester med tvang

Å yte helsehjelp eller omsorgstenester ved bruk av tvang er eit inngrep i pasienten sin sjølvråderett. Difor er rettstryggleiken særskilt viktig ved denne typen tiltak. Fylkesmannen skal sjå til at regelverket er fylgt, og at det blir fatta vedtak om tvungen hjelp der dette er aktuelt.

Delkapitlet omhandlar tvang etter

- Pasientrettighetslova kap 4A
- Helse- og omsorgstenestelova kap 9

Fylkesmannen sine fokusområde:

Pasientrettighetslova kap 4A

Pasient- og brukerrettighetslova kapittel 4A trede i kraft 01.01. 2009. Lova skal sikre at personar utan samtykkekompetanse, som motsett seg helsehjelp skal ha sin rettstryggleik ivareteken. Fylkesmannen driv opplæring og vegleiing, samt etterprøver vedtak og behandlar klager.

Helse- og omsorgstenestelova kap 9

Fylkesmannen si hovudoppgåve i høve til bruk av tvang og makt overfor personar med psykisk utviklingshemming er sakshandsaming av kommunane sine vedtak om bruk av tvang og makt og avgjerder om skadeavverjande tiltak i naudsituasjonar. Gjennom si sakshandsaming og ved ulike tilsyn får fylkesmannen kjennskap til kommunane sin praksis på dette området. Dei siste åra har det vore fokusert på korleis kommunane kan sikre kvaliteten i tenestane til personar med psykisk utviklingshemming. Det er særleg lagt vekt på kva tiltak som kan settast i verk for å fylle lova sine krav om kvalifisert personell. I 2014 vil fylkesmannen gjennom sitt utviklingsarbeid fokusere på lova sine krav om fagleg og etisk forsvarlegheit, samt kravet om å arbeide med å finne andre løysingar enn bruk av tvang og makt.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Pasientrettighetslova kap 4A

Fylkesmannen har fått kopi av 5 vedtak i 2013. Eit sentralt spørsmål er om regelverket er kjent for kommunen. En har grunn til å tru at det er underrapportering på området, som betyr at ulovlig tvang vert gjennomført. I beste fall kan det bety at tvang ikkje blir nytta. Eit sentralt spørsmål er om regelverket i tilstrekkeleg grad er kjent og teke i bruk.

Helse- og omsorgstenestelova kap 9

Per 01.01.2013 hadde Eide kommune rapportert at det blir ytt tenester til 19 personar med ei psykisk utviklingshemming over 16 år. Fylkesmannen har per i dag få saker knytt til helse- og omsorgstenestelova kapittel 9 i Eide kommune.

Dialogpunkt

Korleis sikrar kommunen at regelverket knytt til avgjerd om bortfall samtykkekompetanse og tvang, er kjent og etterlevd?

7.8 Rusfeltet

Kommunane har ansvar for forsvarlege tenester til personar med rusproblem i tråd med lovverk og retningsliner for dei kommunale helse- og omsorgstenestene. Dei som misbruker alkohol og andre rusmiddel, skal få råd og hjelp av det kommunale tenesteapparatet. På same måte skal familiemedlemmar og andre pårørande få hjelp og rettleiing. Helse- og omsorgstenesta kan mellom anna hjelpe til med behandling, bustad og etablere eit program for støtte på arbeidsplassen. Om hjelpetiltak i kommunen ikkje er strekker til, skal kommunen vise til tverrfagleg spesialisert rusbehandling i spesialisthelsetenesta.

Parallelt med å arbeide for gode tenester for dei som har utvikla eit misbruk, må kommunen ha eit førebyggjande perspektiv på rusfeltet. Det gjeld både med tanke på at problem ikkje skal få etablere seg og at begynnande problem ikkje skal få utvikle seg. Å redusere både tilgjenge og etterspurnad er viktige element i ein førebyggjande strategi, i tillegg til god kompetanse. Tverrfaglege tenester og kompetanse er naudsynt for å utvikle tenester av god kvalitet i kommunane.

I perioden 2008 -2012 var det ein opptrappingsplan for rusfeltet. Eit av dei viktigaste verkemidla i denne opptrappingsplanen var tilskot til kommunalt rusarbeid. Ordninga skulle stimulere kommunane til å sette kommunalt rusarbeid på dagsorden. Den vart avslutta i 2012, men vert no relansert i 2014. Stortingsmelding 30 (2011-2012): «Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk» er ei vidareføring av opptrappingsplanen på rusfeltet og skisserer den nasjonale strategien på rusfeltet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen skal koordinere og samordne verkemiddel på dei ulike fagområda på ein slik måte at dei støttar opp under det tverrfaglege- og tverrsektorielle arbeidet på områder innan både psykisk helse arbeid og rusarbeid. (Sjå derfor og punkt 7.7 Psykisk helsearbeid og punkt 7.4 Sosialtenesta).

Det er tydelege føringar i Fylkesmannen sitt oppdrag på fagfelte rus/psykisk helse om at barn og unge, og pårørende skal prioriterast. Fylkesmannen skal sjå sine sektoroppdrag overfor barn og unge med samansette problem i samanheng.

Det skal rettast eit særskilt fokus på kapasitet, tilgjenge, heilskapelege og samstundes tenester der kvalitet, kompetanse og kunnskapsbasert praksis skal prege arbeidet.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Eide kommune fekk i perioden 2010 til 2012 tilskot til kommunalt rusarbeid. Tilskotet blei brukt til dagtilbod på Svanviken i eit interkommunalt samarbeid med Fræna kommune. Kirkens sosialtjeneste var og med i samarbeidet. Etter at tilskotsperioden vart avslutta vart tilbodet på Svanviken lagt ned. Fylkesmannen er kjent med at kommune er i gang med å bygge opp att eit felles dagtilbod for rus/psykiatri, i samarbeid med Fræna kommune. I følge projektskissa vil kommunen i tillegg utgreie behovet for bustad til denne gruppa.

Dialogpunkt

- Korleis har Eide kommune tatt i vare det førebyggande perspektivet i det kommunale rusarbeidet?

Kap. 8 – Oppsummering

8.1 Generelt

Med *Kommunebilde for Eide* har Fylkesmannen utarbeidd ein kortfatta situasjonsrapport for kommunen som samfunn og organisasjon. Søkelyset er retta mot Fylkesmannen sine fokusområde slik dette kjem til uttrykk gjennom embetsoppdraget frå dei ulike departement og direktorat. Eit viktig mål med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein kan kome fram til betre løysingar i lag.

Kommunen har på side utarbeidd *Kommunal planstrategi for Eide* for perioden 2012 – 2015. Her blir viktige utfordringar for kommunen og strategiske val for å møte utfordringane nærare drøfta. Vidare blir både overordna planar etter plan- og bygningslova og planar for ulike kommunale tenesteområde nærare gjennomgått og vurdert. Kommunen vil i planperioden starte arbeidet med rullering av kommuneplanens samfunns- og arealdel. Samla inngår dette som eit viktig verktøy for samfunnsstyring og tenesteproduksjon.

8.2 Vidare dialog og samarbeid

Innhaldsmessig har dette dialogdokumentet retta søkelys mot følgjande hovudtema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling – plansamordning, kommuneøkonomi og interkommunalt samarbeid
- Justis og beredskap
- Helse- og sosial
- Oppvekst og utdanning
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk og bygdeutvikling

For kvart hovudtema er det lista opp ulike deltema, og til kvart av desse er det under overskrifta Fylkesmannen sitt bilde av kommunen gjort nærare greie for kommunens status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold. Under overskrifta Dialogpunkt peikar Fylkesmannen på utvalde innsatsområde der Fylkesmannen ønskjer nærare dialog med kommunen. På fleire av desse områda kan det vere aktuelt med vidare dialog og samarbeid. Fagavdelingane hos Fylkesmannen representerer her ein viktig kunnskapsressurs som vil kunne følgje opp med råd og rettleiing.

Fylkesmannens samla inntrykk er at Eide kommune på dei fleste fagområde gjer ein grundig og systematisk innsats knytt til dei samfunnsoppgåvene og utfordringane kommunen står

overfor. Dette omfattar arbeid både innanfor og på tvers av kommunale sektorar og fagområde. Krav om oppdatert fagkunnskap og krav til oppbygging av robuste faglege kompetansmiljø vil vere ei utfordring for mange kommunar; slik også for Eide. Interkommunalt samarbeid og andre former for nettverksbygging vil her kunne vere aktuelt.

Vedlegg

Nokre aktuelle lenker til:

Statistikk

- Kommunestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>
- Fylkesstatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>
- Folkehelsestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Folkehelsestatistikk>
- SSB/KOSTRA <http://www.ssb.no/kostra/>

Tabellar/figurar/kart

- Møre og Romsdal fylkeskommune/Plan og analyse/Kart og fagdata
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Kart-og-fagdata>

Planar/dokument m.m.

- Regional planstrategi 2012 – 2016 Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi>
- Fylkesplan for Møre og Romsdal 2013 – 2016
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan>
- Riss <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/RISS>
- Temp <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Konjunkturbarometeret-Temp>

Tilsynskalender sjå

Fylkesmannen i Møre og Romsdal; heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>